

ศีล คือพื้นฐาน

“ภิกษุทั้งหลาย ! การงานที่จะพึงทำด้วยกำลังอย่างใดอย่างหนึ่งอันบุคคลทำอยู่ทั้งหมดนั้น อันบุคคลอาศัยแผ่นดินดำรงอยู่บนแผ่นดินจึงทำได้ การงานที่พึงทำด้วยกำลังเหล่านี้บุคคลย่อมทำได้ด้วยอาการอย่างนี้ แม้ฉันใด

ภิกษุอาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีลแล้ว จึงเจริญอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ กระทำให้มากซึ่งอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ ๘ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ภิกษุอาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีลแล้ว จึงเจริญอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ ๘ กระทำให้มากซึ่งอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเจริญสมาธิอัน น้อมไปสู่निพพาน น้อมไปสู่निพพาน โอนไปสู่นิพพาน…... ย่อมเจริญสมาธิอันน้อมไปสู่นิพพาน น้อมไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุอาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีลแล้ว จึงเจริญอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ ๘ กระทำให้มากซึ่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างนี้แล ฯ”

พลกรณียสูตร ๑๙/๗๖

{mospagebreak title=ศีลกับปัญญาต่างอาศัยกัน}

ศีลกับปัญญาต่างอาศัยกัน

สมัยนั้น พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ สระโบกขรณี คัศคราแขวงเมืองจัมปา ในโอกาสที่เสด็จจาริก พร้อมด้วย ภิกษุหมู่ใหญ่ราว ๕๐๐ รูป ครั้งนั้น พราหมณ์โสณทัณฑะ ผู้ครองนครจัมปาได้เข้าไปเฝ้าถึงที่ประทับ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงถึงค่าของคนว่า มิได้อยู่ที่ชาติกำเนิดหรือตระกูล หากแต่อยู่ที่การกระทำความดี ทำประโยชน์ทั้งส่วนตนและผู้อื่นเป็นสำคัญ ในตอนท้ายของพระสูตรนี้ ทรงอธิบายเรื่องศีลกับปัญญา ว่าต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน การปฏิบัติธรรมจึงจะบรรลุเป้าหมาย ท่านโสณทัณฑะพราหมณ์ได้มีความเห็นสอดคล้องด้วย

พระพุทธองค์จึงตรัสสรุปในตอนท้ายพระสูตรว่า

“ปัญญาอันศีลชำระให้บริสุทธิ์ ศีลอันปัญญาชำระให้บริสุทธิ์ ศีลมีในบุคคลใด ? ปัญญาก็มีในบุคคลนั้น ปัญญามีในบุคคลใด ? ศีลก็มีในบุคคลนั้น ปัญญาเป็นของบุคคลผู้มีศีล ศีลเป็นของบุคคลผู้มีปัญญา และนักปราชญ์ย่อมกล่าวศีลกับปัญญา ว่าเป็นยอดในโลก เหมือนบุคคลล้างมือด้วยมือ หรือล้างเท้าด้วยเท้าฉะนั้น”

โศกนันทสูตร ๙/๑๔๘

ส่วนเสริม

ในพระสูตรนี้ มีสาระที่ประทับใจผู้เขียนมาก ก็ตรงที่ทรงกล่าวถึงศีลกับปัญญาว่า เป็นเสมือนคน “ล้างมือด้วยมือ” หรือ “ล้างเท้าด้วยเท้า” พออ่านปุ๊บ ก็มองเห็นภาพพจน์ปั๊บในทันที นับว่าชัดเจนมาก ไม่ต้องอธิบาย เพราะผู้เขียนเคยเป็นลูกชานา ต้องย้ายอยู่กับดินโคลนมาตลอด โดยเฉพาะหน้าฝน จะต้องย้ายอยู่กับเลนทั้งวัน รองเท้าไม่มีใส่ เวลาจะขึ้นบ้านก็ต้องล้างเท้าก่อน การล้างเท้าที่ง่ายและสะดวก มันก็ต้องเอาเท้าด้วยกันทั้งคู่จะสะดวก และเมื่อล้างมือก็ต้องเอามือต่อมือคู่กัน ไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่า ศีลกับปัญญาจะมีความสำคัญเท่ากัน มิฉะนั้นก็คงจะรักษาศีลให้มากไว้ในสมัยก่อนบวชแล้ว เพิ่งจะมาค้นพบในพระไตรปิฎกเมื่อบวชแล้วนี่เอง

ยิ่งมาบวชแล้ว ก็ยิ่งจะเห็นด้วยอย่างเรื่องศีลนี้ได้ชัดเจนมาก พระที่รู้จักคุ้นเคยกันหลายรูป ต้องปราชญ์ไปบ้างต้องมีเรื่องมัวหมองบ้าง มีปัญหาต่างๆ บ้าง ปฏิบัติธรรมไม่ก้าวหน้าบ้าง.....ล้วนแต่ท่านไม่ให้หรือไม่เห็นความสำคัญของศีล แต่ไปเห็นว่สมาธิ สติ หรือปัญญาตัวเดียวเท่านั้นสำคัญ เลยไม่สนใจศีล ถึงบางแห่งกินข้าวไม่ต้องประเคนก็มี

ขออภัยผู้เขียนไม่ยากใช้คำว่า “ฉัน” เพราะการกินโดยไม่ประเคน มันก็เหมือนกับชาวบ้าน แล้วจะเรียกว่า “ฉัน” ได้อย่างไร ?

ยังมีความเข้าใจผิด สำหรับผู้ที่อ่อนสุดจะอยู่ว่า เมื่อเราเจริญสมาธิ สติ หรือวิปัสสนาอยู่ก็ตาม ขณะนั้นเราก็มีศีลครบถ้วนแล้ว นับว่าเป็นความเห็นที่ยังคลาดเคลื่อนอยู่มาก เพราะการปฏิบัติธรรม (สมาธิ สติ ปัญญา) ต่างๆ นั้นเป็นเรื่องของจิต ส่วนศีลนั้นเรารู้กันอยู่แล้วว่า ควบคุมกายกับวาจา ไม่เกี่ยวกับจิต ยกตัวอย่าง ถ้าเราคิดจะฆ่าสัตว์ตอนนั้นศีลของเราก็กยังไม่ขาด เพราะเรายังไม่ได้ลงมือฆ่า หรือยังไม่ได้ใช้ใครเขามา

จริงๆ ในขณะที่เรากำลังเจริญภาวนาอยู่นั้น เราย่อมจะล่องละเมิดศีลไม่ได้เลย ไม่ว่าทางกายหรือวาจา ในตอนนั้นแม้ว่าเราจะยังไม่ตั้งใจรักษาศีล มันก็เหมือนรักษาอยู่แล้วแต่ใครเล่าจะเจริญธรรมอยู่ได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ? มัน ก็จะต้องประกอบการทำงานอื่นๆ บ้าง ในช่วงที่เราประกอบกิจทางกายและวาจาอยู่นั้นแหละถ้าไม่มีศีลมัน ก็ย่อมจะเกิดโทษขึ้นได้ ศีลจึงต้องมียู่เป็นพื้นฐานหรือมีอยู่ตลอดเวลา ส่วนธรรม (ทางจิต) นั้นจะมีบ้างไม่มีบ้าง ก็ยังไม่ก่อเวรภัยอะไรนักหนามิใช่หรือ ? เพราะมันเป็นเรื่องละเอียดอ่อนกว่าศีล

ฉะนั้น ท่านที่เคยเห็นศีลว่าเป็นของต่ำ ก็โปรดเปลี่ยนทิวทัศน์ใหม่เถิด แม้ว่าศีลจะดับทุกข์ทางใจไม่ได้แต่ก็ป้องกันภัยและเวรได้ และจะช่วยเสริมให้ปัญญาคมกล้าเพื่อดับทุกข์ทางใจได้อย่างเด็ดขาดด้วย ถ้าท่านไม่มีศีลเสียแล้ว ท่านจะใช้อะไรเป็นพื้นฐานต่อยอดสมาธิและปัญญากันเล่า ?…..

อานิสงส์ (ผล) แห่งการรักษาศีล ๕

- เป็นผู้มียายุยืนนาน
- เป็นผู้มีโภคทรัพย์มาก
- เป็นผู้มียุปัญญาคมกล้า

เบญจศีลสมาทานียเถรปทาน ๓๒/๙๒

{mospagebreak title=ชำระศีลให้ดีก่อนจึงค่อยเจริญวิปัสสนา}

ชำระศีลให้ดีก่อนจึงค่อยเจริญวิปัสสนา

สมัยนั้น พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน เมืองสาวัตถี ครั้งนั้นมีภิกษุรูปหนึ่งได้เข้าไปเฝ้าถึงที่ประทับ แล้วกราบทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเพื่อปลุกตัวออกไปปฏิบัติคนเดียวด้วยความไม่ประมาท

พระพุทธองค์ตรัสถึงบุพกิจ ก่อนที่จะเจริญวิปัสสนาว่า “ภิกษุ ! ก่อนอื่นเธอจงทำเหตุเบื้องต้น แห่งกุศลธรรมให้บริสุทธิ์ก่อน เหตุเบื้องต้นของกุศลธรรม คือ ศีลที่บริสุทธิ์ดี และความเห็นตรง

เมื่อใด ศิลของเธอบริสุทธิ์แล้ว และความเห็นของเธอก็ตรงดีแล้ว เมื่อนั้นเธออาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีลแล้วพึงเจริญสติปัฏฐาน ๔ (วิปัสสนา) มีกาย เวทนา จิต และธรรมต่อไป

ภิกษุ! เมื่อใดเธออาศัยศีล และตั้งอยู่ในศีลแล้วจะเจริญ สติปัฏฐาน ๔ เหล่านี้ โดยส่วน ๓ อย่างนี้

เมื่อนั้น เธอพึงหวังความเจริญในกุศลธรรมทั้งหลายอย่างเดียวตลอดคืน หรือวันอันจะมาถึง ไม่มีความเสื่อมเลย”

ภิกษุ! นั้นยินดี ชื่นชม รับไปปฏิบัติอยู่ไม่นาน ก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในโลก

ภิกษุสูตร ๑๙/๑๘๕

ส่วนเสริม

พระสูตรนี้ น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดี สำหรับผู้ที่จะเจริญวิปัสสนา หรือแม้แต่การเจริญสมณะหรือสมาธิก็ตามของท่านได้อย่างดียิ่ง เหตุผล เพราะปัจจุบันนี้มีผู้สอนธรรมะแหวกแนวคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่มาก ยากแก่ผู้ที่ไม่รู้จักจริงจะแยกแยะได้ว่าแนวไหนผิด ? แนวไหนถูก ? และที่ว่าผิดถูกนั้นมาน้อยแค่ไหนและอย่างไร ? จะกลายเป็นการกึ่งสะกดจิต ความรู้ความเห็นอะไรต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็จะกลายเป็น “เราสร้าง” แล้ว “ยึดยึดใส่” ให้ทั้งสิ้นไม่ได้เกิดจากตัวของเราเองเลย

สิ่งที่ได้จึงเป็นของเก๊ของปลอม สวรรค์ก็ปลอม พระอรหันต์ก็ปลอม พระพุทธเจ้าก็ปลอม ดวงอะไรก็ปลอม แม้นิพพานก็ปลอมด้วย สิ่งที่ท่านจะได้แน่ๆ ก็คือการตกเป็นทาสทางใจ หรือทาสเสพติดของเขาไปชั่วชีวิต ดังนั้น ท่านที่สนใจการปฏิบัติธรรมทางจิต ก็อย่าได้ถือหรือเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยผิดไปแล้วอาจกลับตัวได้ บางคนก็กลับไม่ได้ เพราะไม่รู้ตัวว่าเดินทางผิด บางคนแม้ว่าจะกลับตัวได้ แต่ก็ได้หันหลังให้ศาสนาโดยสิ้นเชิงเพราะไปมองพระแบบเหมาโหล !…..

.....

{mospagebreak title=พระอรหันต์ยังต้องทำอุโบสถ}

พระอรหันต์ยังต้องทำอุโบสถ

สมัยนั้น พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ กรุงราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระมหากัปปินเถระอยู่ในที่สงบสงัดท่านเกิดความคิดขึ้นว่า “เราควรไปทำอุโบสถหรือไม่ควรไป ? ควรไปทำสังฆกรรมหรือไม่ควรไป ? เพราะโดยแท้จริง เราก็เป็นผู้หมดจดแล้ว (ท่านบรรลุพระอรหันต์แล้ว) ด้วยความหมดจดอย่างยิ่ง”

ครั้งนั้น พระพุทธองค์ทรงทราบความปริวิตกแห่งจิตของท่านพระมหากัปปินเถระ ด้วยพระทัยของพระองค์จึงได้ทรงหายพระองค์จากเขาคิชฌกูฏ มาปรากฏพระองค์อยู่ตรงหน้าพระมหากัปปินเถระ ที่มีททกจิมิถุทายวัน เปรียบเหมือนคนมีกำลัง เหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียด ฉะนั้น

เมื่อทรงชี้แจงความปริวิตกของพระมหากัปปินเถระที่ทรงทราบ จนพระมหากัปปินเถระยอมรับแล้ว จึงตรัสว่า

“พราหมณ์ (ภิกษุ)ทั้งหลาย ! ถ้าพวกเธอไม่สักการะไม่เคารพ ไม่นับถือ ไม่บูชาซึ่งอุโบสถ เมื่อเป็นเช่นนั้นใครเล่าจักสักการะเคารพ นับถือ บูชาซึ่งอุโบสถ ?

พราหมณ์ (ภิกษุ) ! เธอจงไปทำอุโบสถ เมื่อเป็นเช่นนั้น ใครเล่าจักสักการะเคารพ นับถือ บูชาซึ่งอุโบสถ ?

พราหมณ์ (ภิกษุ) ! เธอจงไปทำอุโบสถ ? จะไม่ไปไม่ได้ จงไปทำสังฆกรรม จะไม่ไปไม่ได้ ฯ”

ท่านพระมหากัปปินเถระ กราบทูลรับสนองพระพุทธพจน์แล้ว พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมให้พระมหากัปปินเถระ ได้เห็นแจ้งอจหาญ และราเริงในธรรมมีกถาแล้วได้เสด็จกลับไป

อุโบสถขันธกะ วินัย ๔/๒๐๑

เรื่องของท่านพระมหาภิณายะ น่าจะเป็นแบบอย่างให้พระทุกวันนี้เห็นความสำคัญของการลงอุโบสถ หรือ ลงฟังปาฏิโมกข์ได้อย่างดีมากที่สุดทีเดียว เพราะขนาดพระอรหันต์ ท่านหมดกิเลสตัณหาแล้ว พระพุทธองค์ยังทรงไล่ให้ไปลงอุโบสถเลย แล้วพระปุณณธรรมดาอย่างเราๆ จะมิถูกท่านตำราเราแรงๆ หรือ ถ้าเราพากันละเลยการลงอุโบสถ ?

น่าเสียดายที่พระทุกวันนี้ ส่วนมากจะลงอุโบสถเฉพาะในเวลาเช้าพรรษาเท่านั้น พอออกพรรษาซึ่งเป็นเวลาถึง ๙ เดือนกลับไม่สนใจ ไม่เห็นความสำคัญของการฟังปาฏิโมกข์ น่าสลดใจหนอ !

ที่กิจพระศาสนาสำคัญ เพียง ๑๕ วันลงฟังปาฏิโมกข์ ๑ ครั้งไม่ถึงชั่วโมง ก็พากันละเลยเสียแล้ว แล้วจะไปหวังความเจริญอกงามในคุณธรรมอื่นๆ ได้อย่างไรกัน ? จริงอยู่ ในการฟังปาฏิโมกข์นั้น ผู้ที่ไม่เรียนบาลีมากก่อนย่อมจะฟังไม่รู้เรื่อง จึงชวนให้วงนอน และดูเหมือนว่า คำสวดนั้นจะเป็นบทกล่อมให้จิตเคลิบเคลิ้มอยากจะหลับก็ตามที่เถอะ

แต่นั้นก็ไม่ใช่ว่าความผิดของภาษาบาลี และไม่ควรถัดจะแปลคำสวดเป็นไทยด้วย แต่ถ้าเราบวชเข้าไปแล้ว เรียนนักธรรมตรี และสนใจพระวินัย ท่องได้ เราก็ย่อมจะรู้ความหมายในคำสวดนั้นๆ โดยไม่ยากเลย กลับจะเป็นการติเตียนอีก ที่เราจะได้ตรวจสอบศีล ๒๒๗ ข้อของเราในรอบ ๑๔ หรือ ๑๕ วัน ว่ามีข้อไหนบกพร่องหรือขาดไปบ้าง ? ก็จะได้ทำคืน (แสดงอาบัติ) เมื่อฟังปาฏิโมกข์จบ และจะได้สำรวจระวังในโอกาสต่อไป

การลงฟังปาฏิโมกข์ นอกจากเป็นการตรวจสอบศีลที่ดีแล้วยังได้ผลพวงมาอีกอย่างน้อยก็สามอย่าง คือ ความสามัคคีในหมู่สงฆ์ เป็นการดัดสันดานความเกียจคร้าน และเป็นตัวอย่างที่ดีของคนรุ่นหลังอีกด้วย ถ้านักบวชรูปใดไม่ให้ความเอื้อเฟื้อในศีล ก็ย่อมจะหาความเจริญในธรรมวินัยยาก ขึ้นบวชอยู่นานไปเท่าไรศีล ก็จะไม่เลือนน้อยตัวเข้าเท่านั้น จนหนักเข้าแม้แต่ศีล ๕ ข้อ (เบญจศีล) ก็จะมีไม่ครบ !

การบวชโดยไม่เอื้อเฟื้อในศีลนั้น จิตใจจะไม่มีการพัฒนา ยิ่งบวชนานกิเลส ก็ยิ่งหนา และต้นหากก็จะยิ่งจัด เพราะเพียงแต่ขั้นศีลยังรักษาไว้ไม่ได้ แล้วจะไปพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาภิเษกเสียเถิด ถ้าปัญญาไม่ถูกพัฒนา การบวชก็ย่อมจะมีแต่โทษ สู้สึกออกไปทำมาหากินเลี้ยงปากท้องตัวเอง ยังจะดีเสียกว่าบวชอยู่ให้เกิดเวรกรรมที่จะต้องไปชดใช้เขา

ถ้านักบวชรูปใดไม่อยากจะเป็นอย่างนี้เขา ในเบื้องต้นก็ขอให้เห็นความสำคัญของการลงอุโบสถให้ได้เป็นประจำก่อน เมื่อศีลดีแล้วก็ควรพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาต่อไป ถ้าวานปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ ชีวิตในเพศนักบวชของท่าน ก็ย่อมจะมีแต่ความรุ่งเรืองและผ่องใสเย็นกาย เย็นใจ จะนั่งจะนอนก็มีแต่ความสงบและเป็นสุข

.....

{mospagebreak title=ทรงดำเนินพวกราชอุบาสิกาเรื่องอุโบสถศีล}

ทรงดำเนินพวกราชอุบาสิกาเรื่องอุโบสถศีล

สมัยนั้น พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม ใกล้กรุงกบิลพัสดุ์ ในสักกชนบท ในครั้งนั้นพวกราชอุบาสิกาชาวสักกชนบทเป็นอันมากได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับในวันอุโบสถ

พระพุทธเจ้าได้ตรัสถามว่า “อุบาสิกาชาวสักกชนบททั้งหลาย ! พวกท่านยังรักอุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ อยู่แลหรือ ?”

พวกราชอุบาสิกาเหล่านั้นกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บางคราวพวกข้าพระองค์ก็รักษาอุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ บางคราวก็ไม่ได้รักษาพระพุทธเจ้า”

พระพุทธองค์ทรงติเตียนว่า “อุบาสิกาชาวสักกชนบททั้งหลาย ! ไม่เป็นลาภของท่านเสียแล้ว ท่านไม่ได้ดีเสียแล้ว เมื่อชีวิตมีภัยเพราะความโศกและมีภัยเพราะความตายอยู่อย่างนี้ เหตุใดจึงไม่รักษาอุโบสถเล่า ? ท่านจะเห็นอย่างไร ? คนในโลกนี้พึงหาทรัพย์ได้ทุกวัน ด้วยการงานอันชอบโดยไม่แต่ละต้องอุกฤษฏ์เลย สมควรที่จะกล่าวได้หรือไม่ว่าเป็นคนฉลาด สมบูรณ์ด้วยความหมั่น ?”

ในตอนท้ายทรงสอนให้ไม่ประมาท ไม่ให้หลงอยู่ในทรัพย์สินและกามคุณ อันเป็นของไม่เที่ยง เป็นของว่างเปล่า เป็นของหลอกลวง เป็นของมีความฉิบหายไปเป็นธรรมดา อุบาสิกาเหล่านั้นต่างพากันเห็นแจ้ง และกราบทูลรับว่าจะรักษาอุโบสถตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไป

สังกสูตร ๒๔/๘๖

ส่วนเสริม

การรักษาอุโบสถศีล เป็นการพัฒนาศีลหรือพัฒนากายและวาจาขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง เป็นการท้าทายทางความดีที่ผู้มีศีล ๕ อยู่เป็นปกติแล้วน่าจะลงชิมดู นับว่าเป็นความละเอียดอ่อนของศีลขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง ซึ่งทุกคนจะทำได้ไม่ยากนัก เพราะเราไม่ได้ทำเป็นประจำ เราทำเพียง ๗ วันครั้งเท่านั้น มันจะยากกระไรนักเสีย ?

ผู้เขียนกลับเห็นว่าอุโบสถศีล น่าจะเป็นบทเรียนที่แก้ความเบื่อหรือความเคยชินที่ดีมาก เพราะโดยปกติของชีวิตปุถุชนนั้น เมื่อทำอะไรซ้ำๆ กันจนนานๆ มันก็ย่อมจะไม่พ้นความเบื่อหรือความเซ็งไปได้ การพัฒนาศีลด้วยการเปลี่ยนมารักษาอุโบสถ จึงน่าจะเป็นวิถีทางแก้ความเบื่อหรือเซ็งได้ดี

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ไม่เคยรักษาอุโบสถมาก่อนก็ขออย่าได้ตั้ง “กำแพงใจ” ไว้ก่อน ว่าการรักษาอุโบสถเป็นของยาก ต้องอดอาหารมื้อเย็น เป็นการทรมาน จะหิว จะลำบาก จะเกิดโรคกระเพาะ จะเกิดอะไรต่างๆ นานา ถ้าใครยังมีความคิดเห็นเช่นนี้อยู่ ก็ขอให้ชนเอาไปทิ้งทะเลเสียให้หมดเถิด ไม่มีมูลความจริงเลย เป็นเรื่องของการหลอกตัวเองชัดๆ ในปัจจุบันนี้หมอลหลายท่าน ก็ไม่กินข้าวเย็น เพราะเห็นว่าไม่มีความจำเป็น กินแล้วกินนอนไม่ได้ ใช้พลังงานอะไรเลย มีแต่จะทำให้อ่อนเพราะส่วนเกิน และเมื่ออ่อนกายแล้ว โรคมันก็จะพลอยอ่อนตามมาด้วย

จิตนี้มีความสำคัญมาก เมื่อจิตมันยอมรับว่า ไม่ต้องกินมื้อเย็นก็ได้ มันก็จะสั่งระบบการย่อยหรือประสาทต่างๆ ให้ไม่ต้องมาคอยย่อยอาหาร เมื่อจิตไม่สั่งน้ำย่อยก็ไม่มาเหมือนเราไม่นึกถึงของที่เปรี้ยวน้ำลายก็ไม่ไหล ฉะนั้น

อย่าว่าแต่จะอดอาหารเพียงวันละมื้อเลย แม้อดทั้งวันก็ยังไม่หิวถ้าใจไม่นึก จงดูคนที่เขานั่งเล่นไฟเถิด แม่เล่นกันตั้ง ๒,๓ วัน ไม่กินข้าวเขาก็ยังอยู่ได้ เพราะจิตของเขาถูกโลกะเข้าครอบงำ อันเป็นจิตฝ่ายกิเลสเสียด้วยซ้ำ ก็การรักษาอุโบสถเป็นฝ่ายบุญฝ่ายกุศล มีแต่ความปลื้มใจ อิ่มใจ ถ้ายิ่งบำเพ็ญสมาธิ สติ หรือวิปัสสนา ประกอบด้วย ก็ยิ่งจะเกิดความสุขที่ละเอียดอ่อนและประณีตยิ่งขึ้นไปกว่ากินอาหารหลากหลายนัก

สำหรับชาวบ้านผู้ครองเรือน และเป็นชาวพุทธด้วย ถ้าไม่เคยรักษาอุโบสถเลย ก็นับว่าเสียชาติเกิดมาเป็นชาวพุทธกะเขาทั้งที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นอุบาสิกาดูด้วยก็ควรที่จะให้ความสนใจเป็นพิเศษ พิเศษยิ่ง ? ก็เพราะอุบาสิกานั้นไม่มีโอกาสจะบวชพระกับเขา กล่าวคือ ไม่มีโอกาสได้ชิมรสของการอดข้าวเย็นกะเขาในชาตินี้ ถ้าไม่บวชชี แต่ท่านจะเป็นนักบวชจำลองกับเขาได้ด้วยการรักษาอุโบสถศีล เพราะนอกจากจะต้องอดอาหารมื้อเย็นแล้ว ยังต้องนอนในศาลาวัด ซึ่งก็มีสภาพไม่ต่างอะไรกับพระหรือชีมากนัก

ดังนั้น รักษาอุโบสถศีลเพียง ๗ วันครั้งนี้ นอกจากท่านจะไม่ถูกพระพุทธรูปเจ้าทรงดำหนิอย่างพวกอุบาสกชาวสัทกะแล้ว ท่านยังจะได้ลิ้มชิมรสความแปลกใหม่ที่ท่านจะหาไม่ได้จากการรักษาศีล ๕ อีกด้วย

.....

{mospagebreak title=ผู้รักษาศีลคือผู้รักตน}

ผู้รักษาศีลคือผู้รักตน

คำว่า “ศีล” ในที่นี้ ผู้เขียนหมายรวมไปถึงกรรมบถ ๑๐ ด้วย เพราะในกรรมบถ ๑๐ นั้น มีทั้งศีลและธรรมรวมกัน นี่ว่าเฉพาะที่รู้ๆ แล้ว ไม่ว่าศีล ๕ ศีล ๘ หรืออุโบสถศีล ท่านก็เรียกว่า “ธรรม” เหมือนกันหมด

เหตุใดผู้รักษาศีลจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้รักตน ?

ประเด็นนี้ เป็นจุดที่น่าให้ความสนใจมาก เพราะถ้าใครเข้าใจประเด็นนี้ได้อย่างถูกต้องแล้ว เขาจะสนใจศีลและหมั่นรักษาศีลไปตามลำดับขั้น ตั้งแต่ศีล ๕ อุโบสถศีล จนถึงกรรมบถ ๑๐ ซึ่งมีครบทั้งกายวาจาและใจเลย เรามาดูกันง่ายๆ ไม่ต้องไปไขว่ขว้าคำนวณคำนะอะไรให้มันเมื่อยมือ หรือเมื่อยสมองหรอก เอาคนที่ศีล ๕ กอน

การไม่ฆ่าคน เป็นเหตุให้เราไม่มีเวร ไม่ต้องคอยหลบซ่อนตัว กลัวเขาจะมาฆ่าตอบ หรือญาติมิตรของผู้ถูกฆ่าจะมาฆ่าตอบ จะไปไหน ? จะกินจะนอนมันก็สบายไม่ต้องคอยหวาดระแวงภัย

การไม่ลักขโมยของคนอื่น ก็เป็นเหตุให้ไม่ต้องมีเรื่องฟ้องร้องขึ้นโรงศาล หรือถูกไล่ความเพราะความเป็นคนหัวขโมย ไม่ต้องถูกจับใส่คุกเพราะเหตุอหิณยานาน

การไม่เป็นคนเจ้าชู้ประทุดิน ไม่เป็นคนเที่ยวล่อลวงไม่ว่าตัวเขาหรือเมียใครไซ้ไม่เลือก ก็ไม่ต้องคอยระวังว่าตัวหรือเมียเขาจะมาฆ่าแวง เพราะเหตุว่าไปแย่งหรือล่วงเกินของรักของหวงของเขา อันเป็นเหตุให้ไม่มีเรื่อง “ศึกในมุ้ง” ให้ขายหน้าไปทั่วแผ่นดิน และครอบครัวก็ไม่ปกติสุขถึงต้องฆ่ากันตายด้วย

การไม่พูดปด ก็จะไม่เป็นเหตุให้ต้องถูกใส่ความหรือถูกฟ้องร้องหมิ่นประมาท ทำให้คำพูดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ น่าเคารพ เป็นที่ไว้วางใจของคนทั่วไปในเรื่องคำพูด

การไม่ดื่มสุรา นอกจากจะไม่เป็นต้นเหตุให้ก่อกรรมทำชั่วต่างๆ ได้มากมายแล้ว ยังไม่เป็นเหตุให้บ้านทอนกำลังกาย และกำลังสติปัญญาของตนอีกด้วย แถมยังจะปลอดภัยโรคต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นมาจากการเป็นคนที่เหล้าได้อีกมากมายด้วย

ท่านยังพอจะมองเห็นหรือยังว่า ศิลแต่ละข้อนั้นนอกจากจะไม่ทำให้คนอื่นเขาเดือดร้อน อันเป็นทางไหลมาของเวรกรรมต่างๆ แล้ว ตัวเราเองก็จะมีชีวิตอยู่อย่างปกติสุข ปิฎกภัยและเวรต่างๆ เสียได้อย่างสิ้นเชิง ที่จะแสดงออกมาทางกายและวาจา ด้วยเหตุดังกล่าวมา ผู้ที่รักษาศีลจึงได้ชื่อว่ารักตน

นี่เป็นอนิสงส์ของศีล ๕ เรามาดูอนิสงส์ของศีล ๘ หรืออุโบสถศีลกันสักหน่อยเป็นไร ?

ความจริงศีล ๘ นี้ สำหรับชาวบ้านก็ไม่มีอะไรยากนักที่จะต้องรักษา โดยเฉพาะคนที่ยังอยู่ใน “วัยงาน” คือ ยังต้องประกอบสัมมาชีพเลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัวอยู่ โดยเฉพาะกัณเฑาะว์ที่ยังไม่หมดในเรื่องของเพศหรือกามคุณ ถ้าผัวหรือเมียยังหนุ่มหรือสาวอยู่ ใครขึ้นรักษาศีล ๘ เป็นประจำ ถ้าเมียหรือผัวไม่มีชู้ และยังอยู่ด้วยกันได้ ก็ต้องจัดว่าเป็นสิ่งที่ดีปกติไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ยกเว้นแต่ท่านผู้นั้นจะสำเร็จธรรมขั้นสูง คือ เป็นพระอนาคามีบุคคลไปแล้วเท่านั้น

แต่สำหรับคน “วัยอม” คือ วัยที่ปลดระวางแล้ว ก็สมควรที่จะรักษาศีล ๘ ได้แล้ว เพราะจะเป็นเหตุให้อยู่ยืนยาว ถ่วงถ่วงเรื่องการกินให้น้อยลง หรือกินให้ถูกต้องตามวัย และงดเว้นกามภิกเสียดได้ แต่ว่าศีลอุโบสถนี้ มีความสำคัญและจำเป็นแก่ทุกคนในแง่ของการพัฒนาชีวิต ถ้ามีโอกาสจะรักษาได้มานานๆ ครั้งก็ยิ่งดี เพราะอุโบสถศีลเป็น “วัตร” ชนิดหนึ่งที่ช่วยฝึกหัดขัดเกลานิสัยส่วนเกินได้อย่างดี เมื่อเราได้อุโบสถศีล ๕ แล้ว ลองรักษาศีลอุโบสถศีลแล้ว ก็มักจะซึมลงรักษา “กรรมบถ ๑๐” ดูบ้าง ว่ามันจะมี รัชชาติเป็นอย่างไร ? มันจะยากง่ายแค่ไหน ?

ที่ผู้เขียนให้ความสนใจกรรมบถ ก็เพราะในกรรมบถนั้นมีกระบวนการ “พัฒนาชีวิตครบวงจร” กล่าวคือ มีการพัฒนากาย วาจาและใจไปพร้อมกัน ไม่ต้องไปแยกทำทีละคนละคราว (ท่านที่สนใจการรักษากกรรมบถ ๑๐ ขอให้อ่านจากหนังสือ “สุขสันต์วันเกิด” ของผู้เขียนได้ เพื่อประหยัดกระดาษจึงไม่นำมาลงให้ซ้ำกัน)

ที่เขียนมาทั้งหมดนี้ ผู้อ่านบางท่านคงเห็นแล้วว่า การล่องละเมียดศีลนั้น มิได้จะทำให้คนอื่นหรือสัตว์อื่นเดือดร้อนเท่านั้น แต่ตัวเราเองนั้นแหละเดือดร้อนก่อน เมื่อตัวเองสร้างเหตุด้วยการนำเวรภัยมาสู่ตนเอง หรือหาสิ่งมีนเมามาประทุษร้ายสติสัมปชัญญะของตนเองให้เกิดความเดือดร้อนเช่นนี้แล้ว คนที่ล่องศีลจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่รักตนเองได้อย่างไรกัน ? เพราะโดยปกติคนทั่วไป มักทำอะไรๆ ก็เพื่อจะให้ตัวเองสบายและสนุก ไม่เคยคิดถึงหัวอกของคนอื่นว่าเขาจะระทมขมขื่น หรือปวดร้าวหัวใจสักเพียงไหน ? ถ้าไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา ก็รู้ได้ยาก

นี่ว่าเฉพาะเหตุผลในปัจจุบัน ยังไม่ได้ว่าถึงผลแห่งกรรมที่ข้ามภพชาติ ที่เราจะต้องไปเสวยอีกนับไม่ถ้วนและยาวนาน ซึ่งมีอยู่แน่ๆ แต่เราไม่รู้ เพราะเราไม่มีญาณพิเศษอย่างพระพุทธเจ้า ด้วยเหตุดังกล่าวมา การรักษาศีลนอกจากจะไม่เป็นการประทุษร้ายตนเองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมแล้ว ยังจะได้ชื่อว่าเป็นผู้รักตนเองและรักผู้อื่น (คือไม่ทำให้อื่นเดือดร้อนเพราะตน) อีกด้วย

ดังนั้น ผู้รักตนจึงควรรักษาศีล ๕ อุโบสถศีล กรรมบถ ๑๐ ตลอดจนการเจริญธรรมต่างๆ มีสติ สมาธิ และวิปัสสนา เป็นต้น อยู่เป็นประจำเกิด แล้วท่านจะพบกับความประเสริฐทั้งในชีวิตนี้และชีวิตหน้าอย่างไม่ต้องสงสัยเลย

.....

{mospagebreak title=รักษาศีลต้องมีปัญญา}

รักษาศีลต้องมีปัญญา

บทความนี้จะขอแนะเคล็ดลับในการรักษาศีล สำหรับผู้ที่เห็นว่ารักษาศีลยากหรือรักษาศีลไม่ได้สำหรับตน แต่ผู้ที่รักษาศีลได้เป็นปกติอยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องอ่านอยู่แล้ว

ก่อนที่จะเข้าสู่เคล็ดลับในการรักษาศีล ก็ใคร่จะขอเขียนถึงปัญหาที่ว่า มีความจำเป็นหรือไม่ที่เราจะต้องสมาทานศีล หรือตั้งใจรับศีลไว้ล่วงหน้าก่อน ? จะรอเอาไว้งดเว้นเมื่อมีเหตุการณ์ที่จะต้องให้ละเมียดศีล หรือล่องศีลในขณะนั้นๆ เลยดีไหม ? ก็ขอบอกก่อนว่า ไม่ดี และไม่ดีแน่ๆ ด้วยเหตุผลดังนี้

ก่อนอื่นเราต้องทราบก่อนว่า การรักษาศีลนั้น ทำได้ ๓ วิธี คือ

๑. ตั้งใจรักษาไว้ก่อน ที่เรียกว่า สมาทานวิริติ
๒. ตั้งใจงดเว้นเฉพาะหน้า ที่เรียกว่า สัมปัตตวิริติ
๓. มีศีลอยู่เป็นปกติ ที่เรียกว่า สมุทเทวิริติ

วิธีที่ ๑. การงดเว้นหรือรักษาศีลไว้ก่อนนั้น เหมือนกับการที่เรามีเกราะป้องกันตัวไว้แล้วอย่างดี เป็นที่สบายใจทั้งตนเองและผู้อื่น

วิธีที่ ๒. การตั้งใจงดเว้นเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ข้อนี้ค่อนข้างจะเสี่ยงเอามากๆ เพราะธรรมชาติจิตของคนเรานั้นมักเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วมาก ยกตัวอย่าง เช่น

ตามปกติบางคนอาจคิดว่า ถ้าเราพบเห็นคนที่ เป็นศัตรูกัน เราจะไม่ทำร้ายหรือฆ่าเขา แต่เมื่อพบกันเข้าจริงๆ เขายั้วหรือด่าด้วยถ้อยคำรุนแรง เราอาจจะเผลอใจทำร้ายหรือฆ่าเขาก็ได้

เห็นของใครทำลืมไว้ ถ้าเป็นของเล็กน้อยเราอาจไม่เอา แต่ถ้าเป็นของที่เรารักหรือมีราคา ชนิดที่ลึกๆทีเดียวก็รวยไปตลอดชาติ เราอาจจะเปลี่ยนใจเป็นลักก็ได้

โดยปกติเรามีเมตตาแล้ว ไม่เคยคิดนอกใจ แต่ถ้าเกิดไปพบอิเหนาเอะๆ และอวบๆ แถมเด็กมันก็ยั่วยวนกวนตันทนหาเสียด้วย และอยู่ในสถานที่อันวุ่นวายให้ประกอบกามกิจได้ มันก็แนเหมือนกันนายนาย !

โดยปกติเราไม่กินเหล้า แต่เมื่อพบเพื่อนกำลังกินอยู่และเชื้อเชิญแถมบังคับ เราก็อาจจะกินได้โดยง่าย

แต่ถ้าเราสมาทานศีลไว้ก่อน เราก็จะเตือนสติตนเองอยู่เสมอๆ ว่า อย่าดีกว่าเดี๋ยวศีลขาดๆ แต่ถ้าเราไม่มีเจตนางดเว้นไว้ก่อน ก็เล็ดลอดหามันก็อาจจะเข้าข้างเราว่า ไม่เป็นไรหรอกน้า ก็เราไม่ได้รักษาศีลนี้มา จะเอาศีลที่ไหนมาขาดกันเล่า ?

วิธีที่ ๓. ท่านว่าเป็นการรักษาศีลของพระอรหันต์ คือ พระอรหันต์ท่านหมดกิเลส ท่านจึงมีศีลโดยไม่ต้องรักษาอยู่แล้ว

เอ้า ! มาพูดถึงคนที่เห็นว่าการรักษาศีลยากกันต่อไป

สำหรับผู้ที่เห็นว่า ไม่มีความจำเป็นในการรักษาศีล ก็แล้วกันไปไม่ต้องไปสนใจเขาหรอก แต่ที่เขียนนี้ก็เห็นว่า ยังมีคนอีกเป็นอันมากที่อยากจะรักษาศีล แต่เห็นว่ามันรักษายาก ก็เลยไม่สนใจที่จะรักษา คนที่ว่าเป็นคนจิตใจอ่อนแอและอ่อนปัญญาด้วยน่าสงสารมาก อยากได้ดีแต่ไม่ยอมทำดี ก็เลยมีความจำเป็นที่จะต้องไขว่บายหรือปัญญามาช่วย ให้มันง่ายหรือสะดวกขึ้นโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. รักษาศีลเป็นคราวๆ คือ โดยปกติเราคิดว่ารักษาไม่ได้หรือไม่อยากจะรักษาก็ตามที แต่ในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ในวันเกิดครบรอบปี หรือรอบสัปดาห์ เราก็หัดรักษามันเสียสัก ๑ วัน หรือไปในงานพิธีต่างๆ ที่เขามีการให้ศีลกัน (ศีล ๕) เราก็รับเอามาเฉพาะวันนั้นเสียสักวัน หรือครั้งค่อนวันก็ยังดีเพื่อสร้างความเคยชิน ทำบ่อยๆ เข้า มันก็จะเกิดความเคยชินไปเอง หรือในคราววันสำคัญทางศาสนา เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา เป็นต้น ก็เอากะเขาเสีย ๑ วัน มันก็จะทำได้ไม่ยาก เพราะงานประจำวัน (ราชการ) ก็หยุดให้ด้วย

๒. รักษาศีลเป็นข้อๆ คือ ถ้าเห็นว่าจะรักษากันทีเดียวหมดทั้ง ๕ ข้อ มันเกินสติปัญญานัก ก็หัดมารักษาศีลเป็นข้อๆ ข้อไหนที่เราเห็นว่ามันรักษาง่าย และสะดวกที่สุดก็ให้สมาทานเป็น “นิจศีล” คือ เป็นศีลปกติไปเสียเลยก่อน ส่วนข้อที่เราเห็นว่ามันทำค่อนข้างยาก ก็ยกยอดเอาไว้เผด็จศึกหรือเผด็จการกันเป็นคราวๆ ไปเหมือนข้อ ๑ ถ้าเราหัดเผด็จการกับมันบ่อยๆ มันก็จะคุ้นเคยและง่ายไปในที่สุด

ขอให้มันใจเถิดว่า ศีล ๕ นี้ รักษาได้ไม่ยากเลย มันไปยากเอาที่เราไม่อยากจะรักษา ปัญหามันอยู่ที่ความขี้เกียจและคิดเข้าข้างตนเอง (เพราะอ่อนปัญญา) ว่า เราก็ไม่ได้ไปทำอะไรเขาเดือดร้อนอยู่แล้ว จะต้องไปรักษาศีลมันให้ลำบากไปทำไมอีก ? อยู่มันไปวันๆ ก็สบายดีอยู่แล้วนี่นา ! ถ้าใครขึ้นคิดอย่างนี้ ขาตินี้ทั้งชาติ ก็คงจะไม่ได้พัฒนาชีวิตให้ก้าวขึ้นไปสู่ความดีงามที่สูงยิ่งๆ ขึ้นไปได้อีกแล้ว เคยมีอยู่แค่ไหน ก็แค่นั้น พอมารู้สึกตัวก็แก้หางเหงะ เสียแล้ว สังขารก็เสื่อมหมดแล้ว จะอยู่ก็ไม่สบาย จะไปก็ไม่รอด !

ฉะนั้น การรักษาศีลจึงควรจะต้องมีปัญญาเข้ามาร่วมด้วย เพราะนอกจากจะทำให้ชีวิตมีการพัฒนาไปตามขั้นตอนแล้ว วิธีชีวิตประจำวันก็ยังจะเป็นโดยด้วยความราบรื่นขึ้นใจทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นอีกด้วย
ขอให้ท่านมั่นใจตนเองเถิดว่า ท่านเป็นคนพัฒนาขึ้น (ถ้ามี “หามะ” หรือ “ไชลานะ” ไม่มีอะไรยากหรือลำบากเลย ถ้าเรามีความตั้งใจจริงและทำจริง พร้อมทั้งมีอุบายหรือเคล็ดลัทธิพอสมควร ที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตของเราแต่ละคน

{mospagebreak title=สีลัพพตปรามาส}

สีลัพพตปรามาส

สีลัพพตปรามาส คือ ความยึดถือว่าบุคคลจะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ด้วยศีลและวัตร (คือ ถือว่าเพียงประพฤติศีลและวัตรให้เคร่งครัดก็พอที่จะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ ไม่ต้องอาศัยสมาธิและปัญญาก็ตาม ถือศีลและวัตรที่ม่งาย หรืออย่างม่งายก็ตาม), ความถือศีลพรตโดยสักว่า ทำตามๆ กันไปอย่างม่งาย หรือโดยนิยมนำตัวศักดิ์สิทธิ์ ไม่เข้าใจความหมายและความมุ่งหมายที่แท้จริง, ความเชื่อถือศักดิ์สิทธิ์ด้วยเข้าใจว่า จะมีได้ด้วยศีลหรือพรตอย่างนั้นอย่างนี้ล่วงกรรมดวีสัย (ข้อ ๓ ในสังโยชน์ ๑๐)

คำนิยามความหมายของ “สีลัพพตปรามาส” ข้างต้นนี้นำมาจาก “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์” ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

เรื่องของสีลัพพตปรามาสนี้ จัดว่าเป็นเรื่องสำคัญสุดสำหรับผู้รักษาศีลทุกประเภทไม่ว่าศีล ๕ ศีล ๘ (อุโบสถศีล) ศีล ๑๐ หรือศีล ๒๒๗ ก็ตาม ควรที่จะให้ความสนใจหรือทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายให้แจ่มชัดก่อนที่จะตั้งใจ เจตนาวรติหรืองดเว้น เพราะถ้าไม่ศึกษาให้เข้าใจอย่างถูกต้องเสียก่อนแล้วโอกาสที่จะเขว หลงทิศ หรือม่งายย่อมมีทางเป็นไปได้สูงมาก เพราะเหตุว่าแต่ละคนย่อมมีอุปนิสัย จริต หรือมีแนวโน้มแห่งจิตต่างกัน บางคนชอบทำในสิ่งที่ยากๆ ที่คนธรรมดาทำได้ลำบากให้เห็นเป็นของแปลกหรืออัศจรรย์ ยิ่งทำได้ยากเท่าไร ก็ยิ่งจะมีความยึดถือว่าศีลจะบริสุทธิ์ได้มากเท่านั้น เช่น ไม่นอนหรือนอนให้น้อย ไม่สวมรองเท้า ไม่ฉันปลาเนื้อ ไม่ดื่มน้ำปานะ ไม่พูดอดอาหารหลายๆ วัน เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ศีลแต่เป็นวัตร เพื่อการขัดเกลาจิตใจของตน ถ้าเข้าใจผิดแทนที่กิเลสต้นหาวจะเบาบาง มันก็ กลับจะกลายเป็นการส่งเสริมให้เกิดมานะและความยึดติดที่เหนียวแน่นยิ่งขึ้น มากกว่าจะเสียด้วยซ้ำ โปรดระลึกไว้เสมอว่า การทำอะไรที่ไม่ถูกต้องนั้น สู้ไม่ทำเสียเลยยังจะดีกว่า เพราะจิตของคนเรานั้น โดยปกติ (ส่วนต้น) เป็นของบริสุทธิ์ เมื่อประทุษร้ายแล้วก็ยากที่จะลบเลือน หรือเปลี่ยนแปลงได้ เหมือนผ้าขาวที่นำมาย้อมสี แล้วนำไปซักล้างให้สีออก ย่อมเป็นการยากที่จะทำให้ผ้าขาวเหมือนเดิม แต่ถ้าการย้อมนั้นเป็นการย้อมสิ่งที่ดีที่ถูกต้องก็กลายเป็นการเพิ่มคุณภาพจิตให้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้าย้อมติดในสิ่งที่ไม่ดี ก็จะทำให้คุณภาพจิตกลับเสื่อม แล้วแก้ภายหลังยาก ด้วยเหตุดังกล่าวมา ในการรักษาศีลเพื่อการพัฒนาจิตหรือพัฒนาปัญญาจึงควรที่จะต้องศึกษาความมุ่งหมายก่อน เพราะมิฉะนั้นแล้วมันจะเกิดเขวเข้าไปติดอยู่ในฝ่ายของสีลัพพตปรามาสได้อย่างง่ายดาย โดยไม่รู้ตัวเลย

นอกจากจะไม่รู้ตัวแล้ว บางทีอาจหลงภูมิใจตัวเองว่า เออหนอ, เรานี้ชาวรักษาศีลได้อย่างเคร่งครัด และครบถ้วนดีจริงหนอ พร้อมกันนั้นก็พลอยนึกดูถูกดูหมิ่นเหยียดหยามคนอื่น ว่าเขาเลวกว่าเรา เขาทำไม่ได้อย่างเรา เขาไม่เคร่งเหมือนเรา.…. ความหลงผิดของจิตนี้เป็นสิ่งที่แก้ได้ยากมาก บางคนจนตายก็แก้ไม่ได้ ที่เราเห็นนักบวชเกิดการขัดแย้งกันในเรื่องข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ ส่วนมากก็จะเกิดจากศีล อันได้แก่ ระเบียบ วิธีการ ข้อบัญญัติ กติกาต่างๆ ที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับ

ในทางพระ เราถือว่าความขัดแย้งต่างๆ นั้นเกิดจาก ๒ จุดใหญ่ คือ สีสสามัญญตา และทวิวิสัยสามัญญตา

สีสสามัญญตา ความสม่ำเสมอกันโดยศีล คือ รักษาศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนภิกษุสามเณร ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ ไม่สร้างปมเด่นเฉพาะตน

ทวิวิสัยสามัญญตา ความเป็นผู้มีศีลเสมอกันโดยทวิวิสัย (ความเห็น), มีความเห็นร่วมกัน, มีความคิดเห็นลงกันได้, ไม่ถือมั่นเอาแต่ความเห็นของตนฝ่ายเดียว, ถือความถูกต้องเป็นแนวทาง

แน่นอน, ถ้าเรารักษาศีลตามประเพณี ตามค่านิยมฝ่ายลบ ก็ไม่จำเป็นจะต้องไปสนใจเรื่องของสีลัพพต-ปรามาสหรอก เขาก็บอกยังงี้ เขาสอนยังงี้ เขาทำกันยังงี้ ? เราก็ทำตามๆ เขาไปเถอะ แต่ว่าการรักษาศีลโดยขาดปัญญานั้นต่อให้รักษาถึง ๑๐๐ ปี ก็ไม่มีอะไรดีขึ้น นอกจากจะเสียลมปากที่ต้องว่าตามเขาและต้องนั่งรับศีลกันจนจนกันด้าน เท่านั้นแหละ !

ดังนั้น ผู้ที่สนใจการรักษาศีลเพื่อการพัฒนาจิต หรือพัฒนาปัญญา ก็ควรที่จะให้ความสนใจในสีลัพพตปรามาสด้วย เพราะถ้าไม่ศึกษา (ฟัง, อ่าน) ให้เข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว โอกาสที่ท่านจะรอดพ้นไปจากสีลัพพตปรามาสก็เป็นไปได้อย่างยากมาก ฟังเห็นตัวอย่าง คนที่ภายหลังจากรักษาศีลแล้ว กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว จัดขึ้น ปากจัด โกรธง่าย ขี้นินทาคนเก่งขึ้น ถือนิกาย ติดสำนัก ติดอาจารย์..ล้วนแต่เกิดจากการรักษาศีลหลับ (ม่งาย) หรือการรักษาศีลที่ไม่พัฒนาให้เกิดปัญญาทั้งสิ้น

{mospagebreak title=ศีล ๓}

ศีล ๓

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคาสลา ป่ามหาวน ใกล้เมืองเวสาลี

ครั้งนั้นแล ภิกษุวัชชีบุตรรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วจึงกราบทูลว่า “ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ลิกขาบท ๑๕๐ ถวายนี ย่อมมาสู่อุเทศ (สวด) ทุกกึ่งเดือน ข้าพระองค์ไม่สามารถที่จะศึกษาในลิกขาบทเหล่านี้ พระเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “ดูก่อนภิกษุ ! ก็เธอสามารถจะศึกษาในลิกขา ๓ คือ อธิศีลสิกขา ๑ อธิจิตตสิกขา ๑ และอธิปัญญาสิกขา ๑ ได้หรือ ?”

ภิกษุวัชชีบุตรกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์สามารถจะศึกษาได้ในลิกขา ๓ คือ อธิศีลสิกขา ๑ อธิจิตตสิกขา ๑ และอธิปัญญาสิกขา ๑ พระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุ ! เพราะฉะนั้นแล เธอจงศึกษาในลิกขา ๓ คือ อธิศีลสิกขา ๑ อธิจิตตสิกขา ๑ และอธิปัญญาสิกขา ๑ เมื่อใดเธอจักศึกษาอธิศีลสิกขาที่ดี จักศึกษาอธิจิตตสิกขาที่ดี และจักศึกษาอธิปัญญาสิกขาที่ดี เมื่อนั้น เมื่อเธอนั้นศึกษาอธิศีลสิกขาอยู่ก็ดี ศึกษาอธิจิตตสิกขาอยู่ก็ดี และศึกษาอธิปัญญาสิกขาอยู่ก็ดี จักละราคะ โทสะ และโมหะเสียได้ เพราะละราคะ โทสะ และโมหะเสียได้ เธอนั้นจักไม่กระทำการมอันเป็นอกุศล จักไม่เสพกรรมที่เป็นบาป”

ครั้นสมัยต่อมา ภิกษุนั้นศึกษาแล้ว ทั้งอธิศีลสิกขา ทั้งอธิจิตตสิกขา และทั้งอธิปัญญาสิกขา เมื่อภิกษุนั้นศึกษาอธิศีลสิกขาที่ดี ศึกษาอธิจิตตสิกขาที่ดี และศึกษาอธิปัญญาสิกขาที่ดี ย่อมละราคะ โทสะ และโมหะได้แล้ว เพราะละราคะ โทสะ และ โมหะเสียได้ เธอมิได้ทำการมที่เป็นอกุศล มิได้เสพกรรมที่เป็นบาป ฯ

วัชชีบุตรุตสูตร ๒๐/๒๖๐

ส่วนเสริม

พระสูตรนี้มีสาระหลากหลายตามแต่วิจารณ์ญาณของแต่ละท่าน สำหรับผู้เขียนพอจะสรุปได้จากปัญญาอันน้อยนิด ดังนี้

๑. ในห้วงนั้น พระวินัยหรือศีลของพระคงเพ็งจะมีแค่ ๑๕๐ ข้อ แม้เพียงเท่านั้นพระชาววัชชีบุตรก็แหกปากร้องลั่นว่า รักษาไม่ไหวแล้ว ศีลมันมากเกินไปเหลือเกิน

๒. พระพุทธร่องค์ทรงเป็นผู้ฝึกคนที่ยอดเยี่ยมจริงๆ ทรงรวมลิกขา คือ ข้อปฏิบัติให้เหลือเพียง ๓ อย่าง แท้ที่จริง ๓ อย่างนี้ว่าไปทำไมมีกลับมากกว่าศีล ๑๕๐ ข้อเสียอีก เพราะมิได้รักษาแต่กายและวาจาเท่านั้น แต่ได้ครอบคลุมไปถึงจิตและปัญญาด้วย (แต่พระวัชชีบุตรกับปฏิบัติได้) พุทธอุบายนี้ต้องนับว่าเป็นจิตวิทยาชั้นยอด แม้ว่าจะยากลำบากในเชิงปฏิบัติ แต่เมื่อคนเห็นว่ามันน้อยความย่อก็จึงไม่มี แต่จะเกิดขันธ์และวิริยะที่จะปฏิบัติให้ยิ่งๆ ขึ้นไป และท่านก็ทำงานสำเร็จได้จริง

๓. การรักษาศีลโดยมีปัญญาร่วมด้วย มีการฝึกฝนอบรมจิตร่วมด้วย เป็นการรักษา “ต้นศีล” (ไม่ใช่ต้นธรรมต้นธาตุนะ) เมื่อรักษาศีล (จิต) ได้แล้ว ปลายศีลคือการควบคุมกายและวาจา มันก็จะไปไหนเสีย ? รักษาจิตไว้ได้เพียงอย่างเดียว ก็ได้ชื่อว่ายอมรักษาทุกสิ่งไว้ได้ทั้งหมดในโลก !

ถ้าจะมีคำถามว่า แล้วจะเอาอะไรไปรักษากิจละ ? ก็เอา “สติ” นะซีไปรักษากิจิต อย่างอื่นไม่มี

แล้วสติอย่างเดียวจะใช้ดับทุกข์ได้หรือ ? ไม่ได้ , สติอย่างเดียวใช้ดับทุกข์ไม่ได้ ต้องมีปัญญาร่วมด้วย แต่ก็ต้องไม่ลืมว่า ในที่นี้ว่าถึงการรักษาศีล ถ้ามีสติควบคุมจิตไว้ได้ทั้งกายและวาจา ก็ย่อมจะไม่ละเมิดศีล แต่ก็เลสที่เกิดทางใจนั้นยังไม่ได้พูดถึง ในพระสูตรนี้ พระพุทธร่องค์ทรงแสดงถึงการรักษาศีลที่ “ครบวงจร” จริงๆ คือ การละราคะ โทสะ และโมหะด้วย จึงทรงนำเอาอธิจิตและอธิปัญญาเข้ามาาร่วมด้วย

ในปัจจุบันนี้ ถ้านักบวชรูปใดมีความเห็นว่าศีล ๒๒๗ ข้อมันมากเกินไปรักษาไม่ได้ จะหันมารักษาเพียง ๓ ข้อ ตามแนวของพระพุทธร่องค์ก็ได้ หรือเห็นว่า ๓ ข้อมันยากไปอีกเพราะคลุมไปหมด จะเอาเพียงศีล ๑ ก็ยังได้ นั่นคือ การเอาสติควบคุมจิต ไว้เพียงอย่างเดียว เมื่อสามารถคุมจิตไว้ได้เพียงอย่างเดียว ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ และศีล ๒๒๗ ก็เป็นอันว่าได้ถูกรักษาไว้แล้วโดยอัตโนมัติ

.....

ศีลปรัทัศน์

ศีล จัดว่าเป็นกระบวนการที่พัฒนาชีวิตขั้นต่ำสุด คือ พัฒนากายและวาจา ถ้าขั้นนี้ยังพัฒนาไม่ได้ การพัฒนาจิตหรือปัญญา ก็ยังจะทำได้ยาก นอกจากจะทำตาม “รูปแบบ” หรือ “ค่านิยม” เท่านั้น

ศีล เป็นพื้นฐานของความดีเบื้องต้น เช่นเดียวกับความกตัญญู ที่เป็นพื้นฐานของความดีเบื้องสูง ถ้าขาดศีลเสียแล้วความดีต่างๆ ก็ย่อมจะปลูกฝังยาก หรือปลูกฝังไม่ขึ้นเอาเลยทีเดียว

ศีล จัดว่าเป็นธรรมที่ช่วยป้องกันภัย และเวรต่างๆ ที่เกิดจากการแสดงออกมาทางกายวาจาได้อย่างแท้จริง

ศีล นอกจากช่วยไม่ให้เกิดความผิดปกติทางกายและวาจาในปัจจุบันแล้ว ยังช่วยให้สังคมทั้งส่วนย่อยและ ส่วนรวม ได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขตามอัธยาศัยด้วย

ศีล ช่วยให้ผู้ที่รักษายอยู่ในชาติก่อนๆ ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ และยังช่วยให้ผู้รักษาศีลในชาตินี้แล้ว ตายไปในชาติหน้าก็ย่อมจะไปเกิดเป็นมนุษย์อีกด้วย

ศีล แม้ว่าจะรักษาเพียง ๕ ข้อ (ศีล๕) ก็เป็นหลักประกันได้อย่างแน่นอนว่า ในชาติหน้าจะไม่ไปเกิดในนรกแต่จะได้ไปเกิดใน โลกมนุษย์ หรือสวรรค์

ศีล นอกจากจะเป็นบันไดให้เกิดสมาธิได้ง่ายแล้ว ยังเป็นพื้นฐานให้การเจริญวิปัสสนาได้ผลดีและรวดเร็วด้วย

ศีล สามารถรักษาได้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ ถ้าสมัคใจจะรักษา หรือมีปัญญาพอที่จะคิดแก้ไขแต่ถ้าอ่อนปัญญา มันก็จะรักษาแม้แต่ศีล ๕ ได้ไม่ครบทุกข้อ เช่น ชาวประมง และนายพราน เป็นต้น

ศีล ที่รักษาเป็นปกติดีแล้ว จะช่วยปิดกั้นการที่ผู้อื่นจะเพ่งเล็งในทางทุจริต หรือการกล่าวร้ายใส่ความได้อย่างดีเยี่ยม

ศีล นอกจากก่อให้เกิดความเคารพเชื่อถือ และเป็นທີ່เลื่อมใสของนักปราชญ์โดยทั่วไปแล้ว ยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นอีกด้วย

ศีล ที่รักษาย่างปกติดีแล้ว จะช่วยป้องกันมลทินโทษและความมัวหมองต่างๆ ทั้งในเรื่องส่วนตัว ครอบครัวและสังคมได้อย่างดี

ศีล ช่วยให้นักการค้าเจริญรุ่งเรือง เพราะสร้างความเชื่อถือ และไว้วางใจในคุณภาพของสินค้า และความตรงต่อเวลาของการนัดหมาย

ศีล ถ้ามีอย่างบริสุทธิ์หมดจดในตัวของนักบวช ย่อมก่อให้เกิดความสวยงามแก่หมู่คณะ และสร้างศรัทธาและเลื่อมใสทั้งแก่ส่วนตัว และส่วนรวมแก่สาธุชนทั่วไป

ศีล จะเกิดมีขึ้นอย่างบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่ด่างไม่พร้อย ไม่มัว ไม่เศร้าหมอง จะต้องมียุบยธรรม (เมตตา) สัมมาชีพ สทารสันโดษ (กามสังวร) สัจจะ และ (มัชฌิมา) รวมกันไปด้วย

ศีล ช่วยให้สังคมโลกและสังคมธรรมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (ไม่ต้องคอยหวาดระแวง ว่าเพื่อนจะคอยแอบแทงข้างหลัง คอยจ้องจะเลื่อยขาเก้าอี้ หรือเลื่อยขาธรรมมาสนั่นกัน)

ศีล จะช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและความชั่วประเภทต่างๆ ได้อย่างสิ้นเชิง เช่น ปล้น ใจ ช่มชู้ ฆ่า หลอกหลวง ยักยอก ค้าของปลอม ค้าสิ่งเสพติด ฉ้อราษฎร์บังหลวง คอร์รัปชั่น.….

ศีล ที่สังวรระวังดีแล้ว จะช่วยเป็นฉนวนป้องกันนักบวชมิให้เกิดคาวโลกียเกี่ยวกับสีกาได้อย่างดีเยี่ยม

ศีล เป็นพรหมจรรย์ที่ช่วยกำกับให้นักบวชงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และลงงามในที่สุดตลอดไป

ศีล ที่นักบวชรักษาย่างบริสุทธิ์ (ไม่ใช่มือถือสากปากถือศีล หรือฤาษีลงเหยีย) จะไม่เป็นเหตุให้ประกอบเดรัจฉานวิชาวากิน ไม่ซื้อถูกขายแพง (ขายพระพุทธรูปเจ้ากิน) ไม่ประพฤติผิดลงโลก ไม่หน้าไหว้หลังหลอก

ศีล ที่รักษาศีลดีแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความกล้าหาญไม่หวาดหวั่น ไม่หวาดเสียว ไม่สะดุ้งกลัว เมื่อเข้าไปสู่ป่าช้า ป่าช้า

หรืออยู่ในสถานที่สงบสงัดท่ามกลางป่าเขา

ศีล นอกจากเป็นที่พึ่งของคนในโลกนี้แล้ว ยังเป็นที่พึ่งของคนชราในโลกหน้าได้อย่างดีอีกด้วย

ศีล เป็นเครื่องชำระล้างมลทินโทษทางกายและวาจาให้บริสุทธิ์สะอาด ปราศจากเครื่องเศร้าหมองได้อย่างวิเศษและแท้จริง

ศีล สมาธิและปัญญาเปรียบดังขาห้อย ๓ ขา ต้องพัฒนา ให้เท่าเทียมกัน ถ้าขาดขาใดขาหนึ่งก็ไม่สำเร็จประโยชน์ในกระบวนการดับทุกข์ (พึงดูตัวอย่างศีลสมาธิ และปัญญาในอริยมรรคมีองค์ ๘)

ศีล ช่วยให้ผู้นับรักษาทานได้รับอานิสงส์ของทานครบวงจร (วัตถุ ทายก และปฏิภาณมีศักยภาพ)

ศีล ที่รักษาดีแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความแจ่มใส สว่างงาม เมื่อเข้าไปสู่ท่ามกลางสมาคมของบัณฑิต

ศีล เป็นอารมณ์อันยอดเยี่ยม เป็นกลิ่นที่หอมหวานทนลม ชวนให้วิญญาณขอยากสูดดม แม้เทพเทวาก็ปรารถนาจะเข้าใกล้

ศีล ที่นักบวชรักษาดีแล้วจะเป็นเสมือนแม่เหล็กดึงดูดให้ชาวบ้านแม้อยู่ไกลแสนไกล ก็ปรารถนาจะมาทำบุญ

ศีล ที่รักษาอย่างบริสุทธิ์และถูกต้อง ย่อมก่อแต่คุณให้โดยส่วนเดียวทั้งในโลกนี้ โลกหน้า และทุกโลก

ศีล ถ้ารักษาเพียงอย่างเดียว ไม่ว่าจะดับไหน และจะรักษาให้อุกฤษฏ์เพียงใดก็ตาม ก็ไม่สามารถจะดับทุกข์ทางใจหรือความทุกข์ทั้งปวงได้ จะต้องเจริญธรรม คือ สติ สมาธิ และวิปัสสนา (ปัญญา) ควบคู่พรอมนั้นไปด้วยจึงจะพิชิตความทุกข์ได้ตามขั้นตอน และถึงขั้นเด็ดขาดสิ้นเชิง (เพราะศีลรักษาหรือควบคุมเฉพาะกายกับวาจาเท่านั้น แต่สติ สมาธิ และปัญญานั้น สามารถควบคุมได้หมดทั้งกาย วาจา และใจ)

ศีล แม้ว่าจะรักษาเฉพาะกายกับวาจาเท่านั้นก็ตาม แต่ผู้ที่เจริญธรรม คือ สติ สมาธิ และปัญญานั้น แม้ว่าจะใช้ดับทุกข์ได้สิ้นเชิงก็จริง ถ้าหากว่าไม่มีศีลรองรับคุณธรรมเหล่านั้นไว้แล้ว สติ สมาธิ และปัญญาก็ไร้ค่า (ดับทุกข์ได้แต่ไม่สิ้นเชิง)

ศีล ยังไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ศีลจึงช่วยดับทุกข์ ภัย เวรได้เฉพาะทางกายและวาจาเท่านั้น ถ้าต้องการดับทุกข์ทางใจตามขั้นตอน หรือโดยสิ้นเชิงก็ต้องเจริญสมาธิ (สติ) และปัญญาควบคู่กันไปด้วย

ศีล แม้ว่าจะมองดูเป็นของต่ำในสายตาของนักสมาธินิยม นักวิปัสสนานิยม หรือนักปัญญานิยมก็ตาม แต่ศีลก็เป็นของต่ำชนิดขาดไม่ได้ สำหรับการเจริญปัญญาขั้นวิมุตติเปรียบเหมือนข้าว กับกับข้าว ฉะนั้น

ศีล จะมีศักยภาพครบวงจรตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ จะต้องมีสมาธิและปัญญาร่วมด้วย ถ้ามีแต่รักษาศีลอยู่อย่างเดียว มันก็จะไม่พ้นการย่ำเท้าอยู่กับที่ (ไม่ได้สัมผัสสิ่งสูงสุดในพระพุทธศาสนา)

ศีล ที่รักษาดีแล้วจะเป็นสะพานเดียว ที่ทอดไปสู่ประตูพระนิพพาน ทางอื่นไปไม่ได้

ศีล แม้ว่าจะเป็นทางดำเนินไปสู่นิพพานก็จริง แต่ถ้ารักษาศีลแบบขาดปัญญา คือ เป็นศีลชนิดงมงายประเภท “ศีลพตปราชิต” แล้ว ศีลนั้นแหละจะกลายเป็นกำแพงขวางกั้นพระนิพพานไปเสียเอง

ดังนั้น เพื่อปลอดจากศีลพตปราชิต ในการรักษาศีลจึงควรที่จะใช้ปัญญาเข้าประกอบด้วยตั้งแต่เริ่มแรก และตลอดไป

.....

{mospagebreak title=ศีล (ของพระธรรมปิฎก)}

ศีล (ของพระธรรมปิฎก)

จาก “เล่าเรื่องให้โยมฟัง” ชุดที่ ๑ ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)
(ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๙ ทรงพระสมณศักดิ์ที่ พระพรหมคุณาภรณ์)

คำว่า **ศีล** แปลว่าอะไร ความหมาย ของศีลในเบื้องต้นท่านก็ให้ไว้หลายอย่าง แต่คำแปลที่ง่ายที่สุด ท่านแปลกันว่า ปกติ ก็เลยมีผู้นำเอาคำว่า ศีล

มาอธิบายในความหมายว่า ปกติ คือ คนเรากล้ามีศีล ก็เรียกว่ารักษากฎปกติ หรือสภาพที่เป็นปกติของตนๆ เช่น

เป็นพระเมื่อรักษาศีลของพระก็เรียกว่าเป็นการรักษาสภาพปกติของพระ ถ้าไม่ปฏิบัติตามศีลก็ไม่ใช่อยู่นสภาพปกติของพระ กลายเป็นประพจน์เหมือนชาวบ้าน เป็นต้น แม้แต่ชาวบ้านทั่วไปก็มีศีลของชาวบ้าน อย่างศีล ๕ ก็แสดงถึงความเป็นอยู่ปกติของคนทั่วไป หมายความว่าตามสภาพปกตินั้น คนเราก็มั่นคงกัน ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน ไม่ล่วงละเมิดทรัพย์สินกันอย่างนี้ เป็นต้น เรียกว่าเป็นอยู่กันตามปกติ แต่เมื่อใดทำอะไรผิดแปลกขึ้นมาโดยละเมิดในสิ่งเหล่านี้ มีการเบียดเบียนกันก็แสดงว่ามีอาการไม่ปกติเกิดขึ้น จากการทำไม่ปกติของบุคคลหนึ่ง ก็ส่งผลให้สังคมนี้ไม่ปกติ

ความปกตินั้นรวมไปถึงการอยู่อย่างสบายๆ มีความสุขซึ่งเป็นภาวะที่สงบ แต่ถ้ามีการละเมิดศีลขึ้นมาก็ไม่เป็นปกติสุข ไม่เรียบร้อย ก็เกิดความวุ่นวายสูญเสียความสงบ แต่ภาวะที่ไม่ปกติอย่างนั้นมันก็เริ่มมาจากจิตใจคน ก่อนที่จะแสดงออกภายนอกไม่ปกติ จิตใจก็ไม่ปกติ ถ้าจิตใจปกติก็อยู่เรื่อยๆ ไปตามธรรมดา ความคิดนึกทำอะไร ก็ดำเนินไปตามเรื่อง ในชีวิตประจำวัน แต่พอเกิดความโลภนั้น เช่น ไปลักของเขา นี่ก็ทำผิดปกติออกมาภายนอก หรือมีความโกรธ จิตใจก็ผิดปกติ เมื่อทำตามจิตที่ไม่ปกตินั้น ก็ไปฆ่าฟันเบียดเบียนคนอื่น ทำร้ายเขาก็เกิดความไม่ปกติขึ้นในความประพฤติของตน แล้วขยายความผิดปกติออกไปในหมู่มนุษย์ในสังคมเรื่อยไป ท่านก็เลยให้ความหมายของศีลในแง่หนึ่งว่า เป็นความปกติ

การมีศีลทำให้มนุษย์ได้อยู่กันเป็นปกติ เพราะแต่ละคนๆ ก็รักษาสภาพปกติของตน เมื่ออยู่เป็นปกติ จิตใจเป็นปกติแล้ว ไม่ว่าจะพูดจะทำอะไร จะคิดนึกในสิ่งทั้งหลายก็จะทำได้ราบรื่นดี แต่ถ้าจิตใจไม่ปกติ พูดและทำผิดปกติแล้ว ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้ง บั่นบั่นวุ่นวาย จะไปคิดทำการงานอะไรที่เป็นไปในทางที่ดีงาม ก็เป็นไปได้ยาก มีแต่จะนำไปสู่ความทุกข์ อันนี้ก็เป็นความหมายหนึ่งของคำว่า ศีล

นอกจากนั้น ศีลก็แปลว่า ความสำรวม ความระวัง ความสำรวมระวัง ก็คือ การรักษาศีล หรือการดำเนินชีวิตของเราให้อยู่ในสภาพปกตินั่นเอง เพราะฉะนั้น ที่ว่าสำรวมหรือระวังนี้ก็มาสัมพันธ์กับเรื่องความเป็นปกติ กล่าวคือ เราควรระวังรักษาดวงใจของเราไม่ให้ล่วงละเมิด ไม่ให้ทำอะไรที่เป็นพิษภัย ทำให้เกิดโทษแก่ผู้อื่น และความหมายที่ว่าสำรวมระวังนี้ ก็ไปสัมพันธ์กับความหมายอีกอย่างหนึ่งของศีล กล่าวคือ ถ้าเราดูตามคำสอนของพระพุทธเจ้าในหลักที่เรียกว่า หัวใจพุทธศาสนา ที่พระมักจะสอนในวันมาฆบูชา ท่านบอกว่า หนึ่ง ไม่ทำชั่วทั้งปวงหรือเว้นจากความชั่ว สอง ทำดี และสาม ทำให้บริสุทธิ์ อันนี้เราถือกันมาว่าเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา ข้อที่หนึ่งที่ว่าเว้นชั่วนั้นแหละ ก็คือหลักที่เรียกว่า ศีล ศีลอยู่ในหลักหัวใจพระพุทธศาสนาเป็นข้อที่หนึ่ง เพราะฉะนั้น ความหมายของคำว่า ศีล อย่างหนึ่ง ก็คือ การเว้นจากความชั่ว โดยเฉพาะความชั่วสามัญในโลก ก็คือการเบียดเบียนกันของมนุษย์

เพราะฉะนั้น ความหมายของศีลเบื้องต้นทีเดียว ก็ได้แก่การเว้นจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ที่ว่าสำรวม ก็คือระวังกาย วาจา ของเราไม่ให้ไปเบียดเบียนคนอื่น ไม่ให้ไปพูดร้ายทำร้าย ถ้าเบียดเบียนทางกาย ทำร้ายชีวิต ก็เรียกว่า ปาณาติบาต เบียดเบียนทางทรัพย์สินก็เรียกว่า อทินนาทาน เบียดเบียนในเรื่องคู่ครองก็เรียกว่า กาเมสุมิจฉาจาร เบียดเบียนด้วยวาจา หรือคำพูดก็เรียกว่า มุสาวาท เบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนสติสัมปชัญญะของตนก็คือข้อ สุราเมรัย ทั้งหมดนี้ท่านให้สำรวมระวัง คือ สำรวมระวังที่จะไม่เบียดเบียน ไม่ล่วงละเมิด ความหมายของศีลว่าโดยสาระสำคัญก็เช่นแหละ คือการเว้นความชั่วงดเว้นจากการเบียดเบียนกัน ต่อจากนั้นก็จะมีอีกประการหนึ่ง ขยับไป แต่ศีลที่เป็นเบื้องต้นที่เดียวนั้น สำหรับมนุษย์ทั่วไปท่านเรียกว่า เป็นมนุษยธรรม ถ้าประพฤติปฏิบัติตามศีล ๕ ก็เรียกว่า มีมนุษยธรรม ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติขั้นต้นของความเป็นมนุษย์ ต่อจากนั้นก็พร้อมที่จะทำความดีอื่นๆ ขึ้นไป เพื่อเสริมความเป็นมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดีงาม ตลอดจนเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจเป็นเทพ เป็นพรหม อย่างที่ท่านเรียกว่า มนุสสุเทโว ก็ได้ หรือแม้กระทั่งเป็นมนุษย์ที่บริสุทธิ์เป็นพระอรหันต์ได้ในที่สุด

อย่างไรก็ดี ถ้าเทียบกันในระบบชีวิตที่เรามีพระสงฆ์เป็นนักบวชฝ่ายหนึ่ง และคฤหัสถ์ฝ่ายหนึ่ง เราเรียกศีล ๕ นี้ว่า เป็นคฤหัสถ์ธรรม หรือธรรมะของคฤหัสถ์ ถ้าคฤหัสถ์มีธรรมะ ได้แก่ ศีลเบื้องต้นนี้ ๕ ข้อ ก็เรียกว่ามีคุณสมบัติของคฤหัสถ์ที่ดี แต่ถ้าเป็นพระสงฆ์ก็ถือว่าศีล ๕ ไม่เพียงพอ ต้องบำเพ็ญศีลให้ยิ่งขึ้นไป ถ้าเป็นพระภิกษุก็ถือว่ามีศีล ๒๒๗ ถ้าเป็นภิกษุณีก็มี ๓๑๑ ข้อ เพราะฉะนั้น ศีลก็เลยมีเพิ่มเติมนอกเหนือยิ่งขึ้นไปกว่าเพียงศีล ๕ เท่านั้น แต่ศีลที่เพิ่มมากขึ้นไปนั้น โดยมากก็เป็นข้อปฏิบัติเพื่อฝึกฝนตน เช่น ศีล ๘ ของญาติโยมความเจริญญาติโยมถือศีล ๘ นี้ก็เพียงพอจะเป็นคฤหัสถ์ที่ดีแล้ว แต่เมื่อต้องการจะปฏิบัติฝึกฝนตนให้ยิ่งขึ้นไป ก็จึงถือศีล ๘ ศีล ๘ นี้ถ้าเรียกตามศัพท์ ท่านจัดเข้าในจำพวกวัตร วัตร คือ ข้อปฏิบัติพิเศษที่เราทำเพื่อจะฝึกฝนตนเองขัดเกลาจิตใจของตนเอง เพื่อเตรียมจิตใจให้พร้อมที่จะบำเพ็ญคุณความดีอื่นๆ ให้มากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น เมื่อมีศีล ๕ แล้ว ถ้าเป็นพุทธศาสนิกชนผู้ต้องการความเจริญในธรรมะก็อาจจะไม่หยุดอยู่แค่ศีล ๕ ก็นำเอาศีล ๘ และศีลที่ยังๆ ขึ้นไปมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เจริญอกงามในธรรม

อย่างไรก็ดี ถ้าวาดตามหลักปฏิบัติในทางธรรมแล้ว ท่านบอกว่ามีเพียงศีล ๕ ก็เจริญในสมารถปัญญาได้สำเร็จเพราะว่าศีล ๕ นั้นเมื่อประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ท่านก็เรียกว่าเป็นอริศีลเหมือนกัน อริศีลนั้นเมื่อมีแล้ว ก็ทำให้พร้อมที่จะเจริญในอริจิต ในอริปัญญาต่อไป เป็นความก้าวหน้าในการบำเพ็ญไตรสิกขา หมายความว่า ผู้มีศีล ๕ ที่ ประพฤติปฏิบัติถูกต้อง สามารถปฏิบัติบำเพ็ญไตรสิกขาให้บริบูรณ์ จนกระทั่งบรรลุความเป็นอริบุคคลได้ แต่ผู้ใดต้องการจะขัดเกลาตนเองให้ยิ่งขึ้นไป จะนำเอาศีล ๘ ศีล ๑๐ มารักษา ท่านก็อนุโมทนาด้วย อันนี้ก็เป็นความรู้บางอย่างเกี่ยวกับศีล

มีข้อที่ควรทราบอีกอย่างหนึ่ง คือ เรื่องที่อาตมภาพได้บอกไว้ว่า ศีลนั้นมีความหมายอย่างหนึ่งว่า การงดเว้นหรืองดเว้นจากความชั่ว ศัพท์ว่า งดเว้นจากความชั่วนี้ ท่านมีคำบาลีให้อีกศัพท์หนึ่งเรียกว่า วิริติ หรือวิริต วิริติหรือวิริต นี้แปลว่า ความงดเว้น ท่านสอนให้รู้ว่าการงดเว้นที่เป็นศีลนั้น คนเราจะทำได้ ๓ วิธีด้วยกัน เรียกว่า วิริต ๓

วิริต ๓ ก็คือ

๑. **สัมปัตตวิริติ** งดเว้นเมื่อไปประจบเข้าหาเฉพาะหน้า หมายความว่า คนเรานี้บางทีก็งดเว้นความชั่วอย่างฉาบฉวยในเมื่อไปประจบเข้ากับสิ่งนั้นเฉพาะหน้า

๒. **สมาทานวิริติ** จดเว้นเพราะได้สมาทานไว้ คือ เราได้ตั้งใจถือศีล รับศีลไว้ ก็เลยปฏิบัติตามที่ตนสมาทาน

๓. **สมุจเจตวิริติ** จดเว้นโดยเด็ดขาด

อันนี้อาตมาภาวจะอธิบายอยู่ๆ เพื่อจะได้เข้าใจหลักการประพฤติปฏิบัติตามศีลไว้

ประการที่หนึ่ง **สัมปัตตวิริติ** จดเว้นเมื่อไปประจบเข้าเฉพาะหน้า หมายความว่า เราไปประสบเหตุการณ์

สถานการณ์ที่จะละเมิดศีลขึ้นมา เช่น เดินไปเห็นของของผู้อื่น ซึ่งโอกาสเปิดเต็มที่เราจะหยิบเอาได้ ตอนนี้เป็นช่วงเวลาสำคัญที่จะตัดสินใจเลือกจะทำอย่างไร ในเวลานั้น ถ้าหากเราได้คิดขึ้นมาพิจารณาว่า โอ! เราเป็นพุทธศาสนิกชนไม่สมควรจะทำความผิดความชั่วอย่างนี้ การล่วงละเมิดกรรมสิทธิ์ผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม แล้วจดเว้นได้ไม่เอาของนั้น หรือแม้แต่พิจารณาว่า เราเป็นคนที่เขาเคารพนับถือ ไม่ควรทำความชั่วอย่างนี้ ก็งดได้เฉพาะหน้าในเวลานั้นโดยเหตุผลที่คิดขึ้นมาในบัดนั้นเอง อย่างนี้ท่านเรียกว่า สัมปัตตวิริติ จดเว้นในเมื่อไปประสบเหตุการณ์เข้าเฉพาะหน้า

ประการที่สอง **สมาทานวิริติ** เราได้สมาทานศีลไว้ ตั้งใจรับศีลเหมือนกับไปสัญญาหรือปฏิญาณไว้แล้ว เมื่อไปประจบเหตุการณ์เข้า เช่นตัวอย่างเมื่อกี้ไปเห็นของที่สามารถจะถือเอามาเป็นของตนได้ แต่มาพิจารณาว่าเราได้สมาทานรับศีลไว้แล้ว เป็นคนถือศีลปฏิญาณบอกกับพระไว้หรือตั้งใจกำหนดใจไว้แล้ว เราก็ไม่ละเมิดศีลไม่ทำความชั่วนั้น อย่างนี้ท่านเรียกว่า สมาทานวิริติ คือจดเว้นเพราะได้ตั้งใจรับเอาไว้ถือเอาไว้ที่จะปฏิบัติอย่างนั้น

ประการที่สาม **สมุจเจตวิริติ** จดเว้นโดยเด็ดขาด อันนี้หมายถึงว่า ไม่มีกิเลสในใจ คือ ไม่มีความโลภ ความโกรธ ความหลงเหลืออยู่ในใจเลย เพราะฉะนั้นก็ไม่มีกิเลสที่จะเป็นเหตุให้ทำความชั่ว ถ้าอย่างนี้แล้วก็เรียกว่า เป็นไปโดยอัตโนมัติ จะไปประสบเหตุการณ์อะไรก็ตามที่จะทำให้ละเมิดศีล ก็ไม่มีทางละเมิด เพราะไม่มีกิเลสที่จะเป็นเหตุให้ละเมิดหรือให้ทำความชั่วนั้นๆ อย่างนี้ท่านเรียกว่า สมุจเจตวิริติ ได้แก่การจดเว้นความชั่วของพระอรหันต์บุคคล โดยเฉพาะพระอรหันต์ เพราะไม่มีกิเลสที่เป็นต้นเหตุของการทำชั่วเหลืออยู่เลย เป็นอันว่าไม่ทำความชั่วโดยสิ้นเชิง

นี่คือวิริติ ๓ อย่างที่เป็นความรู้ประกอบ เป็นหนทางในการที่จะถือศีล แต่สำหรับพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปมักจะใช้วิธีสมาทานวิริติ คือจดเว้นโดยสมาทานไว้อย่างไรก็ตามถึงแม้จะไม่ได้สมาทาน ก็ยังมีสัมปัตตวิริติ คือใช้เหตุผลพิจารณาถึงภาวะของตนเฉพาะหน้านั้น โดยอาศัยหรือตัดปละ ทำให้ไม่ละเมิดศีลไม่ทำความชั่ว นี่ก็เป็นความรู้บางอย่างที่อาตมาภาวนามากกล่าวเกี่ยวกับเรื่องศีล

อยากจะขอปิดท้าย ด้วยคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับความสำคัญของศีล พระพุทธเจ้าตรัสว่าศีลนั้นมีความสำคัญเหมือนกับเป็นผืนแผ่นดิน หรือพื้นที่เรายืนแน่นๆ พื้นนั้นมีความสำคัญอย่างไร ท่านบอกว่า คนเรานี้จะทำงานทำการอะไรก็ตาม จะต้องมีความเป็นพื้นที่เหยียบยันเสียก่อน ถ้าไม่มีพื้นที่เหยียบยันแล้วเราก็ไม่สามารถทำงานนั้นได้เลย ท่านบอกว่าศีลก็เปรียบเหมือนพื้นแผ่นดิน หรือพื้นที่เราเหยียบยันนั้น ถ้าพื้นแน่นหนามั่นคง ก็ยิ่งทำงานได้ถนัดและได้ผลดียิ่งขึ้น

นี่ ถึงแม้พื้นที่เหยียบแล้ว บางคราวพื้นนั้นก็ไม่นิ่ง ถ้าพื้นโคลนแฉกก็ทำงานไม่สะดวก ทำงานไม่ถนัด งานก็อาจจะสำเร็จบ้าง ไม่สำเร็จบ้าง เช่น ในการตัดต้นไม้ดังตัวอย่างเมื่อกี้ ถ้าพื้นตรงนั้นไม่นิ่งคงเช่นเราเหยียบอยู่บนพื้นกระดานที่ปูไว้ไม่ดี คลอนแคลนโยกไปมาเราอาจจะตัดไม่สำเร็จ หรือถ้ากำลังของเราดีและมิดก็คมมากก็อาจตัดได้ แต่ถ้ามิดเกิดไม่คมกำลังของเราไม่ดีก็ไม่มีทางตัดได้สำเร็จ ทั้งหมดนี้ก็สัมพันธ์กัน ถ้าจะเปรียบเทียบให้ชัด พื้นดินนั้นก็เหมือนกับศีล กำลังที่ตัดเหมือนสมาธิ ส่วนมิดที่คมเหมือนกับปัญญา ถ้ามีศีลมั่นคงแล้วก็จะป็นเหตุช่วยให้สมาธิที่เป็นกำลังของเราดีขึ้น แม้เราจะกำลังไม่แข็งแรงเท่าไรแต่พื้นที่มั่นคงนั้นแหละช่วยเราได้ และมิดคือปัญญานั้นแม้จะไม่คมก็ยังใช้งานได้สำเร็จ แต่ถ้าศีลของเราไม่มั่นคงคลอนแคลน เราจะต้องอาศัยปัญญาที่เป็นมิดอันคมกริบและกำลังคือสมาธิที่เข้มแข็งมาก

อย่างไรก็ตาม เป็นอันว่าศีลเป็นหลักสำคัญในเบื้องต้น เป็นพื้นที่เหยียบยันที่จะทำงานให้สำเร็จ เพราะฉะนั้น ท่านจึงสอนให้พุทธศาสนิกชนเห็นความสำคัญของศีลแล้วพยายามที่จะเจริญศีลขึ้นมา รักษาศีลให้เป็นปกติให้เป็นพื้นที่มั่นคงอยู่ในชีวิตจิตใจ ศีลนั้นเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในจิตใจของตนเองด้วยในทางสังคมด้วย เมื่ออยู่ภายในใจของตนเองจิตใจของตนเองก็สงบเยือกเย็น ไม่กระวนกระวาย จะบำเพ็ญสมาธิก็ได้สะดวกขึ้น จะคิดนึกอะไรเพื่อเจริญปัญญาก็ทำได้สะดวกปลอดภัย

นี่ เมื่อแสดงออกมาในภายนอกก็เกิดคุณค่าของศีลในระดับสังคม กล่าวคือ ถ้าคนเราไม่เบียดเบียนกันสังคมมีความเป็นปกติสุข ก็เรียกว่าสังคมนั้นมีความมั่นคงคนจะทำงานทำการทำธุรกิจอะไรก็ได้สะดวก แต่ถ้าสังคมนี้นี้มีการเบียดเบียนกันมาก เราจะเห็นว่าแม้จะไปไหนมาไหนก็หวาดระแวงกลัวภัยอันตราย เพราะฉะนั้นจะดำเนินธุรกิจ หรือทำอะไรก็ได้สะดวกไปทุกอย่างกิจกรรม บางอย่างก็ต้องเว้น เช่น จะไปไหนคำคืนก็ไปไม่ได้ หรือจะไปในสถานที่บางแห่งก็ไปไม่ได้ การงานของมนุษย์ก็ติดขัดไม่เป็นไปโดยสะดวก ในระดับสังคมก็ติดขัดในระดับจิตใจก็ติดขัดที่มีความสำคัญอย่างที่เราว่ามานี้

เพราะฉะนั้น จึงต้องสร้างศีลไว้เป็นพื้นฐานอันมั่นคงในจิตใจและในสังคม แล้วก็ทำให้เกิดความพร้อมที่จะดำเนินก้าวหน้าไปในกิจการงานทั้งที่เรียกว่าทางโลกและทางธรรม ทั้งในทางสังคมและในจิตใจของแต่ละคน ศีลมีความสำคัญและอันสูงส่งดังกล่าวนั้น โดยเฉพาะก็เป็นพื้นฐานที่จะก้าวต่อไปในสมาธิและปัญญา ส่วนเรื่องสมาธิและปัญญาเป็นอย่างนี้อาตมาภาวคงจะมีโอกาสกล่าวต่อไปในเบื้องหน้า

{mospagebreak title=องค์ประกอบของอุโบสถศีล}

องค์ประกอบของอุโบสถศีล

องค์ของศีล ๘ และเกณฑ์วินิจฉัย ว่าขาดหรือไม่ในแต่ละข้อ

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี

(เว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๕

- ๑.๑ ปาณ สัตว์มีชีวิต
- ๑.๒ ปาณสญญิตา รู้ว่าสัตว์มีชีวิต
- ๑.๓ วรกจิตต์ จิตคิดจะฆ่า
- ๑.๔ อุปกโม เพียรเพื่อจะฆ่า
- ๑.๕ เตน มรณ สัตว์ตายด้วยความเพียรนั้น

๒. อทินนาทานา เวรมณี

(เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๕

- ๒.๑ ปรปริคคหิต์ ของมีเจ้าของหวง
- ๒.๒ ปรปริคคหิตสญญิตา รู้ว่ามีเจ้าของหวง
- ๒.๓ เถยยจิตต์ จิตคิดจะลัก
- ๒.๔ อุปกโม เพียรเพื่อจะลัก
- ๒.๕ เตน หรณ นำของมาด้วยความเพียรนั้น

๓. อพฺรหฺมจริยา เวรมณี

(เว้นจากกรรมอันมิใช่พรหมจรรย์, เว้นจากการประพฤติดิพพรหมจรรย์คือรวมประเวณี)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๒ หรือ ๔

- ๓.๑ เสวนจิตต์ จิตคิดจะเสพ
- ๓.๒ มคฺเคน มคฺคปปฏิปาทน อวฺยวเพตถึงกัน
(ตามนัยแห่งฎีกาพรหมชาลสูตรและกัณฑ์ชาตรี)
- ๓.๓ อชฺฌมจฺรณียวตฺถุ เสพทางทวาร ๓ (คือ ปาก ทวารเบา และทวารหนัก)
- ๓.๒ ตตฺถ เสวนจิตต์ จิตคิดจะเสพ
- ๓.๓ เสวนปโยโค พยายามเสพ
- ๓.๔ สาทิยนํ มีความยินดี
(ตามนัยแห่งอรรถกถาพุทธกปาฐะ)

๔. มุสสาวาทา เวรมณี

(เว้นจากการพูดเท็จ)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๔

- ๔.๑ อตฺถํ วตฺถุ เรื่องไม่จริง
- ๔.๒ วิสฺวาทนจิตต์ จิตคิดจะพูดให้ผิด
- ๔.๓ ตชฺไซ วายาโม พยายามพูดออกไป
- ๔.๔ ปรสฺส ตทตฺถวิชานนํ คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น

๕. สุราเมรยมชฺชปมาทญฺฐานา เวรมณี

(เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นทางแห่งความประมาท)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๔

- ๕.๑ มหนิຍ ของทำให้เมา มีสุรา เป็นต้น
- ๕.๒ ปาตุกมฺยตาจิตฺตํ จิตฺตํใครจะติม
- ๕.๓ ตชฺชโช วายาโม ทำความพยายามดื่ม
- ๕.๔ ปีตปฺปเวสนํ ดื่มให้ไหลล้นล้นคอเข้าไป

๖. วิกาลโภชนา เวรมณี

(เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล คือ ตั้งแต่เที่ยงแล้วไป จนถึงรุ่งอรุณของวันใหม่)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๔

- ๖.๑ วิกาล เวลาตั้งแต่เที่ยงแล้วไปถึงก่อนอรุณขึ้น
- ๖.๒ ยาวกาลิกํ ของเคี้ยวของกินส่งเคราะห์เข้าในอาหาร
- ๖.๓ อชฺชโมหรณปฺปโยโค พยายามกลืนกิน
- ๖.๔ เตน อชฺชโมหรณํ กลืนให้ล้นล้นคอเข้าไปด้วยความเพียรนั้น

๗. นจฺจคติวาทิตวิสูกาตฺสสนมมาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺทนวิภูสนฏฺฐานา เวรมณี

(เว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้องบรรเลงดนตรี ดูการละเล่นอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ การทัดทรงดอกไม้ของหอม และเครื่องลูบไล้ ซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๓ สองตอน

- ตอนที่ ๑ การบันเทิง ๓
- ๗.๑ นจฺจาทินิ การเล่นมีฟ้อนรำขับร้อง เป็นต้น
 - ๗.๒ ทสฺสนตฺถาย คมนํ ไปเพื่อจะดูหรือฟัง
 - ๗.๓ ทสฺสนํ ดูหรือฟัง

- ตอนที่ ๒ การตกแต่ง ๓
- ๗.๑ มาลาทีนํ อนุญาตราตรี เครื่องประดับตกแต่ง มีดอกไม้และของหอม เป็นต้น
 - ๗.๒ อนุญาตการกนาภาโว ไม่มีเหตุเจ็บไข้ เป็นต้น ที่พระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาต
 - ๗.๓ อลฺลภกตภาโว ทัดทรง ตกแต่ง เป็นต้น ด้วยจิตคิดจะประดับให้สวยงาม

๘. อุจฺจาสยนมหายสนา เวรมณี

(เว้นจากการนอนที่นอนอันสูงใหญ่ นรหฺรา พุ่มเพื่อย)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๓

- ๘.๑ อุจฺจาสยนมหายสนํ ที่นั่งที่นอนสูงใหญ่
- ๘.๒ อุจฺจาสยนมหายสนสฺสญฺญิตา รู้ว่าที่นั่งที่นอนสูงใหญ่
- ๘.๓ อภินิสฺสิทํ วาอภินิพฺพุชนํ ว่า นั่งหรือนอนลงไป

หมายเหตุ ศีล ๕ ข้อ ๓ ได้แก่

๓. กาเมสุ มิจฺจจาจฺจรา เวรมณี

(เว้นจากการประพฤติดนินาเกม, เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หรือหวงแหน)

ศีลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๔

- ๓.๑ อคมณิยวตฺถุ หญิงหรือชายที่ไม่ควรละเมิด (หญิง 20 จำพวก)
- ๓.๒ ตสฺมึ เสวนจิตฺตํ จิตฺตํจะเสพ
- ๓.๓ เสวนปฺปโยโค พยายามเสพ
- ๓.๔ มคฺเคน มคฺคปฺปฏฺฐิตอริยาสํ ยังอวัยวะเพศให้ถึงกัน

(หญิง ๒๐ จำพวก คือ ๑. หญิงมีมารดาภิเษก ๒. หญิงมีบิดาภิเษก ๓. หญิงมีมารดาและบิดาภิเษก ๔. หญิงมีพี่ชายหรือน้องชายภิเษก ๕.

หญิงมีพี่สาวหรือน้องสาวภิเษก ๖. หญิงมีญาติภิเษก ๗. หญิงมีตระกูลเดียวกันภิเษก ๘. หญิงประพฤดิธรรมร่วมอาจารย์เดียวกันภิเษก ๙. หญิงมีสามีภิเษก ๑๐. หญิงที่ถูกสินไหมบังคับ ๑๑. ภรรยาสินไถ่ ๑๒. หญิงสมภารอยู่กับชาย ๑๓. หญิงเป็นภรรยาเพราะทรัพย์ ๑๔. หญิงเป็นภรรยาเพราะได้ผ่านงูเห่า ๑๕. หญิงที่ชายสู่ขอ ๑๖. หญิงที่ชายขวยปลงภาระ ๑๗. หญิงเป็นทาสีขายได้เป็นภรรยา ๑๘. หญิงรับจ้างชายได้เป็นภรรยา ๑๙. หญิงเชลยได้มาเป็นภรรยา ๒๐. หญิงอยู่กับชายขณะหนึ่งคิดว่าชายนั้นเป็นสามีตน

(สำหรับชายต้องห้ามสำหรับหญิง พึงเทียบกลับเอาตามนี้)

เงื่อนไขในการขาดจากศีล

ศีลแต่ละข้อหรือแต่ละประเภท ที่เรามีเจตนารักษาแล้วจะขาดได้ก็ต่อเมื่อเราจะเมิดครบองค์ของศีลข้อนั้นๆ เช่น ระบุไว้ว่าศีลข้อที่ ๑ (ปาณาฯ) จะขาดก็ต้องละเมิดให้ครบทั้ง ๕ องค์ ถ้าละเมิดไม่ครบองค์ ๕ ศีลก็ไม่ขาด เป็นแต่ศีลทะเลาะดังพร้อย หรือเศร้าหมองเท่านั้น ศีลแต่ละข้อจะขาดได้ ก็อยู่ที่เรา “จงใจ” หรือ “เจตนา” ล่วง ถ้าล่วงเพราะไม่เจตนาก็ไม่ขาดและไม่ต่างพร้อยด้วย

.....

{mospagebreak title=ปลดหางกระเบนรับศีล}

ปลดหางกระเบนรับศีล

ที่วัดในชนบทแห่งหนึ่ง ในวันพระจะมีอุบาสกและอุบาสิการักษาอุโบสถศีลกันมาก โดยมีอุบาสกเจ้าเนื้อ(อ้วน) สูงอายุคนหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นหัวหน้า (มัคนายก) ในการนำข้อศีลและถวายทาน เป็นต้น ในจำนวนผู้ที่มารักษาศีลกลุ่มนั้นก็มิอุบาสกหนุ่มเจ้าความคิดคนหนึ่ง เขาเกิดความสงสัยว่า เหตุใดเวลาจะกล่าวคำอาราธนาขอศีลทุกครั้ง อุบาสกผู้นำนั้จึงต้องปลดหางกระเบนออกเสียก่อน และพวกอุบาสิกาที่นุ่งผ้าโจงกระเบน ก็พลอยปลดหางกระเบนออกตามกันเป็นแถว

วันหนึ่ง เขาอดรนทนไม่ไหว เมื่อได้โอกาสเหมาะจึงคลานเข้าไปใกล้มัคนายก แล้วถามขึ้นอย่างสุภาพว่า “ขออภัยเออะพ่อลุง เหตุใดพ่อลุงจึงต้องปลดหางกระเบนออกทุกครั้ง ที่จะกล่าวคำขอศีลจากพระเล่าขอรับ ?”

อุบาสกเจ้าเนื้อทำท่าทำอีกอ้ออยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็โพล่งออกไปว่า “เออๆ, พ่อหนุ่ม ถ้าข้าไม่ปลดหางกระเบนออกเสียก่อน แล้วศีลมันจะเข้าทางไหนกันละเว้ย !” อุบาสกหนุ่มได้ฟังแล้ว ก็พยักหน้าร้องอ้อๆ ยกมือไหว้ขอบคุณ แล้วก็ถอยกลับไปนั่งยังที่ของตน แล้วท่านผู้อ่านละ เห็นด้วยกับคำตอบนี้หรือไม่ ?

แต่มีเรื่องจริงไม่อิงความเท็จเป็นความหลังว่า ในวันสงกรานต์ปีหนึ่ง ลูกสะใภ้ใจดีได้ซื้อผ้าถุงโจงกระเบนใหม่มาให้เป็นของขวัญวันปีใหม่ (สมัยเก่า) แก่พ่อผัว ๑ ผืน แต่ลูกสะใภ้คงจะเป็นนักคำนวณสมองผ่อไปนิดจึงซื้อผ้าถุงผืนเล็กไปหน่อย ประกอบกับพ่อผัวเป็นคนค่อนข้างอ้วนด้วย เมื่อนุ่งผ้าแล้วหางกระเบนก็เลยสั้น เหน็บไม่ค่อยจะอยู่ อีกประการหนึ่งผ้าใหม่ก็ร้อนด้วย เวลาปกติก็พอเหน็บอยู่แต่เวลาก็มักมักจะหลุดเป็นประจำ เพื่อตัดความรำคาญแกจึงปลดมันออกเสียก่อนเมื่อเวลาจะกราบพระ คนที่อยู่ข้างหลังแกล้งโดยเฉพาะอุบาสิกาที่นุ่งผ้าโจงกระเบน พอเห็นมัคนายกปลดหางกระเบน ต่างก็พากันปลดออกตามเป็นแถว

ด้วยเหตุนี้ เมื่อมัคนายกลุกขึ้นนั่งคลุกเข้า แล้วร้องประกาศว่า “เชิญรับศีลพร้อมกันเจ้าข้า” พออุบาสกกล่าวจบ แกล้งจะเอามือหนึ่งปลดหางกระเบนออก พวกอุบาสิกาที่อยู่ด้านหลังๆ ก็ะพากันปลดตาม เสียงหางกระเบนจึงกระทบพื้นศาลาดังแปะๆ ไปทั่ว ส่วนอุบาสกหนุ่มผู้สงสัยผู้นี้ เป็นคนเพิงจะมาใหม่และยังไม่เคยพบเห็นเหตุการณ์เช่นนี้มาก่อน แกจึงอดความสงสัยไว้ไม่ได้ เมื่อสบโอกาสแกจึงได้เรียนถามขึ้นดังกล่าว่า จากคำบอกเล่า ยังกล่าวต่อไปอีกว่า มัคนายกแกชอบผ้าผืนนี้ จะด้วยเห็นเป็นผ้าราคาแพงหรือเพราะจะเอาใจลูกสะใภ้ก็สุดจะเดา แกจึงมักจะนุ่งผ้าผืนนี้มาวัดเป็นประจำ

.....

{mospagebreak title=เถรสองบาตร}

เถรสองบาตร

เล่ากันมาว่า มีพระเถระเจ้าสำนักปฏิบัติแห่งหนึ่งท่านเป็นผู้ที่เคร่งครัดในพระวินัยยิ่งนัก ด้วยเหตุดังกล่าวก่อนจะออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ประจำวัน ตอนฟ้าสว่าง ท่านมักจะยกบาตรขึ้นส่องกับแสงสว่าง เพื่อจะดูว่าบาตรลูกนี้มีรูรั่วหรือไม่ ? ส่วนพระลูกวัดไม่ทราบความมุ่งหมาย และมีได้เิดถามถึงเหตุผล ครั้นเห็นผู้นำยกบาตรขึ้นส่องดู พวกตนก็ยกบาตรขึ้นส่องดูตามไปด้วยเป็นแถว แต่มิได้ยกขึ้นดูรูรั่วของบาตร ครั้นล่วงกาลนานมา ประเพณีเถรสองบาตรจึงระบาดไปทั่วในหมู่นักปฏิบัติกรรมฐาน มีผู้เล่าขานต่อๆ กันมาจนทุกวันนี้

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า

อันตรายที่เราทำอะไรโดยไม่รู้จริง ๑ ไม่รู้แล้วก็ไม่สอบถามท่านผู้รู้ ๑ ไม่ศึกษาและไม่ค้นคว้าด้วยตนเอง ๑ นอกจากจะเป็นบ่อเกิดแห่งความมั่งงายแล้ว

ยังเป็นแบบอย่างในทางลบแก่คนอื่นอีกด้วย เพราะการทำอะไรตามๆ กันมาโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือด้วยความหลงผิดก็ตาม เมื่อท่านคิดเป็นนิสัยแล้วก็ย่อมจะแก่ภายหลังยาก แม้จะมารู้ภายหลังว่าไม่ถูกต้อง เหมือนผ้าที่ชาวสะอาดถูกย้อมด้วยน้ำสีแล้วเอามาซักออกภายหลัง ฉะนั้น

วิธีที่จะปลอดจากความมกมายที่นับว่าได้ผลชะงัดนัก ก็คือ การเล่าเรียนพระธรรมวินัย โดยเฉพาะจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา (เป็นดีที่สุด) การฟังมาก อ่านมาก หรือเมื่อเกิดสงสัยอะไรแล้ว ก็อย่าได้ถือมั่น อย่าเผลอสุมทำไป ควรสอบถามท่านผู้รู้ในที่ ที่ไม่ควรที่จะเก็บความสงสัยไว้นานๆ เพราะอาจจะลืมได้ ถ้าไม่สะดวกก็ควรจดบันทึกไว้ก่อน เมื่อมีโอกาสพบท่านผู้รู้ก็นำไปกราบเรียนถามเสียให้หายสงสัย

เมืองไทยเรานี้ฉันท์ มีนักปราชญ์มาก ถ้าเราไม่ถือพิธีมานะและอัตตาที่รุนแรงแข็งขันแล้ว ก็ยังมีท่านที่มีเมตตาช่วยชี้แนะให้มากมาย ขอแต่ให้เราทำตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักที่ต่ำที่สูง ไม่หยิ่ง ยะโสโอหัง สุภาพก็ย่อมจะมีบัณฑิตให้ความเมตตาช่วยเหลือข้อข้าไปเลยทีเดียว

.....
{mospagebreak title=ตัดนิ้วตัดหูแต่ไม่ตัดโกรธ}

ตัดนิ้วตัดหูแต่ไม่ตัดโกรธ

ถ้าเขาถูกขัง ชายแดนไทยมาเลเซีย มีพระรูปหนึ่งเชื้อสายสิงคโปร์แต่มาบวชในนิกายเถรวาท ส่วนการประพฤติปฏิบัตินั้น ท่านได้ลอกเลียนแบบของมหายานมาเกือบทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การฉันอาหารเจ ทำไร่ ปลูกผัก ผลไม้ไว้กินเองอย่างมากมาย เวลาสวดมนต์ก็มีการตีฆ้องเป็นจังหวะไปด้วย ภายในถ้ำก็ตกแต่งเสียหურหุ ราคาหลายสิบล้านจัดทำเป็นห้องหับสวยงามถึงร้อยห้อง อย่าไปรู้เลยว่าท่านชื่ออะไร ท่านที่เคยไปท่องเที่ยวภาคใต้ ก็คงได้ไปพบเห็นกันมาแล้ว เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีชื่อ (แต่ผู้เขียนยังไม่เคยไปและไม่คิดจะไปด้วย) เขาเป็นว่าท่านยังมีชีวิตอยู่ก็แล้วกัน พระที่คุ้นเคยกันกับผู้เขียน ท่านเคยไปอยู่มานานเล่าให้ฟังว่า พระเชื้อสายสิงคโปร์ท่านนี้ ถ้ามองดูแต่ภายนอกแล้วจะเห็นว่าท่านมีศรัทธาในพระศาสนามั่นคงดีมาก ยากที่จะหาพระรูปใดเท่าเทียมท่านได้

ยากอย่างไร ? ท่านเล่าว่า

ครั้งหนึ่ง ท่านมีศรัทธาแก่กล้าเก็บตัวปฏิบัติอยู่แต่ในถ้ำเพียงรูปเดียว ไม่ยอมพบปะใครเลยถึง ๒ ปีเต็ม หลังจากนั้นท่านก็อุทิศอวัยวะถวายพระพุทธรูป ด้วยการตัดนิ้วนางกับนิ้วง้อยออกข้างละสองนิ้ว และตัดใบหูอีกสองข้าง การกระทำเยี่ยงนี้คือการยอมตัดนิ้วมือถึง ๔ นิ้ว และตัดใบหูอีก ๒ ข้าง ถ้าใครไม่มีศรัทธาอย่างมั่นคงเด็ดเดี่ยวจริงใจไม่มีความเสียสละอย่างยอดเยี่ยมแล้วจะทำได้หรือ ?

อู๊ย !, เพียงแต่นี้ก็ยังมีหวาดเสียววูบ ถ้าเป็นผู้เขียนใครจะมาขอตัดนิ้วตัดใบหูจริงๆ ก็จะต้องให้เขาตัดคอเสียเลยยังจะดีกว่า ไม่ต้องมาทรมานหรือเจ็บปวดเป็นเวลานาน พระรุ่นหลานให้ความเห็นว่า ข้างหน้าแปลกประหลาดใจมาก ท่านรูปนี้ยอมเสียสละตัดนิ้วและตัดหูตัวเองได้ แต่ท่านไม่ยอมกระทำความโกรธ ซึ่งเกาะกินใจท่านมานานแสนนานแฮะ ! (ท่านเป็นคนขี้โกรธ) หลวงจีนบวชไทยรูปนี้ ท่านเป็นคนที่มีโทษร้ายกาจมาก และไม่ร้ายแต่เฉพาะปากเท่านั้น มือของท่านก็ร้ายด้วย ท่านโกรธขึ้นมาแต่ละที ก็ตีตะไม้เลือก แม้กระทั่งแม่ชีชราที่เป็นคนครัวทำอาหารให้ท่านมานานซัดใจขึ้นมาท่านก็ตีเอาปางตาย ดูเอาเถิด ท่านอุตส่าห์โกนหัวเข้ามาบวช อุตส่าห์หาเงินมาก่อสร้างถ้ำเป็นเงินถึงร้อยล้าน ยอมเก็บตัวปฏิบัติคนเดียวถึง ๒ ปี ยอมตัดนิ้วตัดหูแสนเจ็บปวดและทรมาน ท่านยังสามารถทำได้ แต่ความโกรธอันร้ายกาจที่ทำลายตัวท่านอยู่ทุกวันนี้ ท่านกลับไม่คิดจะฆ่าหรือทำลายมัน ข้างหน้าชั้นจริง ! อย่างรายนี้จะเรียกว่า ตัวรอดแต่ติดหางหรือเปล่า ?

แล้วท่านผู้อ่านละ เคยบริจจาคทรัพย์ทำบุญมากมายเคยไปร่วมบำเพ็ญกรรมฐาน บวชชีพราหมณ์ ชีพุดมามากมายแล้ว มีอาการดั่งที่เล่ามานี้บ้างหรือเปล่า ? คิดจากเรื่องนี้ น่าจะมีต่อไปอีกสักหน่อยว่า การปฏิบัติธรรมในทางศาสนาพุทธนี้ จะปฏิบัติธรรมเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือธรรมะตัวใดตัวหนึ่งไม่ได้ กล่าวคือ ยังไม่อาจจะละความโลภ โกรธ และหลงได้ จะต้องทำพร้อมกันไปหลายตัว อย่างเช่น เรายึดแต่ศรัทธา คือ สามารถที่จะเสียสละวัตถุอะไรใดมากมายหลายล้าน แต่ถ้าไม่เจริญสติ สมาธิและวิปัสสนาให้เกิดปัญญาแล้ว ก็เลศต้นหามันก็จะมีทางเบาบาง หรือหมดไปได้เลย มีหน้าซ้ำผลอๆ มันกลับจะยิ่งอกงามกว่าเก่าเสียอีกด้วย เช่น เรายกทุนสร้างวัด สร้างโบสถ์ ศาลา กุฏิ หรืออะไรก็ตาม แล้วก็ยังคงคิดว่า “เราสร้าง” หรือ “มันเป็นของเรา” ;

เสร็จแล้วก็หวังและหวง ว่ามันเป็นของเราถึงขนาดว่า บางทีเจ้าอาวาสเอากุฏิไปให้พระองค์ที่เราไม่ชอบอยู่ เราก็กังพอลใจ อยากให้ท่านย้ายไปอยู่กุฏิอื่น พระที่เป็นนักก่อสร้างบางรูป สร้างวัดแล้วก็ไปไหนไม่ได้ กลัวคนอื่นจะมาอยู่ กลัวคนอื่นจะมาทำสกปรก แม้ใครจะมาขอยู่หรือแม้พระจะมาขอพักเพียงคืนสองคืนก็ยังไม่ได้ เป็นต้น ถ้าอย่างนี้ก็แสดงว่า กิเลส คือ ตัวมัจฉริยะ คือความตระหนี่หวงแหนมันเพิ่มเข้ามา ซึ่งแต่ก่อนจะสร้างมันไม่มี

อย่างในกรณีถ้าเขาถูกขังนี้ เจ้าสำนักท่านหวงแหนมาก ใครจะมาขอพักอาศัยท่านก็ไม่ค่อยจะให้ เพราะท่านถือว่าท่านสร้างมาด้วยน้ำพักน้ำแรงของท่านเอง

เฮอ ! ... ตายแล้วท่านคงจะไม่พ้นเป็นดิรัจฉานเผ่าถ้ำนี้เป็นแน่
น่าอนาถใจหนอ !…..

.....
{mospagebreak title=พระอรหันต์เก}

พระอรหันต์เก

ในปัจจุบันนี้ได้มีนักบวชหลายรูป พยายามจะสถาปนาตนขึ้นเป็นพระอรหันต์กันมากขึ้น ต่างพากันคิดค้นวิธีการแปลกๆ แหกแนว เพื่อจะได้แหกตาชาวบ้านผู้โง่เขลาให้เอาอสรพิษมาประเคนตน ที่พยายามจะเป็นให้สูงกว่าพระอรหันต์ก็มี โดยอ้างว่าตนเองแบ่งภาคมาจากพระพุทธเจ้าบ้าง เป็นต้นธาดูตันธรรมบ้าง และที่ดูจะเหนือกว่าพระพุทธเจ้าเสียอีก ถึงขนาดเรียกพระพุทธเจ้าว่า “สิทธิ์ดะ” ซึ่งเป็นพระนามก่อนตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าก็มี เขาก็ยังกล้าเรียกได้เต็มปาก อะไรวะโฮ้ย ! นรกเสวยกระบาลอยู่ทุกวัน ยังหาได้รู้สึกตัวไม่ ?

เพื่อเป็นอนุสติแด่โยมๆทั้งหลาย จะได้ดูตาสว่างเสียที จึงขอคัดเอาเรื่อง “พระอรหันต์ตุ่ม” และ “พระอรหันต์ย่านไทร” ในหนังสือ “สาระสำคัญแห่งมงคล ๓๘” ของอาจารย์คิน อินทสระ มาลงไว้ดังนี้

เรื่องพระอรหันต์ตุ่ม

คนโกหกผู้หนึ่งได้ฝังตุ่มไว้ในห้อง เมื่อคนมาหา ก็เข้าไปหลบซ่อนเสียในตุ่ม มนุษย์ทั้งหลายเข้าไปในห้องไม่เห็น ก็ออกมาถามพวกศิษย์ว่า “พระคุณเจ้าท่านไปไหน ในห้องไม่มี ?”

พวกศิษย์บอกว่า “ท่านอยู่ในห้อง ไม่ได้ไปไหนเลย”

พวกมนุษย์ก็เข้าไปอีกครึ่งหนึ่ง (ขณะนั้นคนลวงโลกออกจากตุ่มแล้ว) จึงเห็นพระคุณเจ้านั่งอยู่บนเตียงหรือตั่งจึงกล่าวว่า “พระคุณเจ้า เมื่อครู่นี้เอง พวกข้าพเจ้าเข้ามาไม่เห็นพระคุณเจ้า จึงออกไป, ท่านไปไหน ?”

มนุษย์หลอลงผู้หนึ่ง ยอมแสดงอาการดุจดั่งพระชีนาสว่า “สมณะทั้งหลายยอมไปสู่ที่อันตนปรารถนา”
เรื่องพระอรหันต์ย่านไทร

มีสมณะหลอลงอีกผู้หนึ่ง อยู่ในบรรณศาลาใกล้ภูเขาสูงหนึ่ง ข้างหลังบรรณศาลามีต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่งย่านของมันยื่นออกไปไกล ปลายไปจรดดินอีกแห่งหนึ่ง เมื่อมนุษย์ทั้งหลายไปตามทางคนเดินถึงบรรณศาลานิมนต์คนโกหกนั้น เขาจะลงทางย่านไทร จึงถึงประตูบ้านของผู้มีมนต์ก่อน

เมื่อมนุษย์ทั้งหลาย ผู้มาภายหลังเห็นท่าน และถามว่า “ท่านมาอย่างไร ?”

เขาตอบว่า “ขึ้นชื่อว่าทางมาของสมณะทั้งหลายไม่ควรจะถามสมณะยอมไปสู่ที่ๆ ตนปรารถนานั้นแล”

ครั้งนั้น มีคนๆ หนึ่งคอยสังเกตดู เห็นสมณะผู้นั้นลงไปทางย่านไทร วันต่อมาเขาจึงตัดย่านไทรนั้นให้คอดก๊วเอาไว้เมื่อคนมานิมนต์ สมณะหลอลงนั้นก็ลงทางย่านไทรเหมือนเคยย่านไทรขาดจึงตกลงไปบาตรแตกกระจาย เขาว่ามนุษย์ทั้งหลายคงจะรู้ความลับแล้ว จึงได้รับหลบหนีไป

ส่วนเสริม

เรื่องทั้งสองนี้ ข้างเหมาะสมกับสมัยนี้ยิ่งนัก จากประสบการณ์ของผู้เขียนเองก็ตาม จากผู้รู้จักและน่าเชื่อถือถ้อยคำเล่าให้ฟังก็ตาม มีข้อมูลตรงกันว่า ยุคนี้มีผู้ที่อวดตัวเป็นพระอรหันต์กันมากขึ้น แม้ว่า “วิธีการ” ที่หลอลงนั้นจะแตกต่างกัน “พระอรหันต์ตุ่ม” และ “พระอรหันต์ย่านไทร” ก็ตามที่ แต่ว่า “หลักการ” ก็เหมือนกัน กล่าวคือ เป็นบุคคลประเภท “น้ำเน่า” แต่พยายามปกปิดความเน่าไว้และเอาสิ่งที่ “หอมออก” มาฉาบทาไว้ให้คนหลงผิด เพื่อหลอกคนอ่อนปัญญา ซึ่งก็ได้ผลอยู่เพราะชาวพุทธเราส่วนมากจะ “อ่อนปัญญา” อยู่แล้ว พอเห็นพระรูปใดทำเคร่งๆ ขรึมๆ มีอาการอะไรแปลกๆ พิ๊ยนๆ บ๊องๆ ก็เหมาเอาว่าท่านเป็น “อริยะ” แล้ว เป็นต้น

ถ้าเป็นพระอริยะประเภทพระอรหันต์ด้วยแล้ว ท่านจะไม่ทำอะไรพิ๊ยนๆ เป็นแน่ เช่น ไม่เสกดอกบัว ไม่เหยียบผ้าเช็ดหน้าให้คนโง่เอา (ซีตีน) ไปบูชา ไม่ให้เขาเอาน้ำล้าง (ซีพื้น) ปากหรือน้ำเยียวไปกินแก๊โรค (ที่จริงอาจเพิ่มโรค) ไม่พ่นยันต์ (น้ำลาย) เพราะเพชรให้เกิดสิริ (อ๊ป) มงคล ไม่อุทรจันอาหาร….. เป็นต้น

พระอริยเจ้าท่านไม่ทำสิ่งเหล่านี้แน่ เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยให้คนดับทุกข์หรือพ้นทุกข์ไม่ได้ แต่กลับยิ่งจะทำให้เขามอง และดูหมิ่นศักยภาพของตนเอง ไม่หวังพึ่งตนเองมากยิ่งขึ้น

พระอรหันต์ท่านย่อมมีแต่เมตตาที่ประกอบด้วยปัญญาเต็มเปี่ยม ท่านหวังที่จะช่วยให้สัตว์โลกพ้นทุกข์มิใช่จะช่วยชั่วคราวให้เขาหลงมกมายยิ่งขึ้น ผู้ที่จะทำเช่นนั้นได้ก็มีเฉพาะแต่ผู้มีจิตลามก มีกิเลสหนาและตัณหาเต็มพุงเท่านั้นแหละ !

สาระจากเรื่องนี้ ให้แง่คิดแก่เราว่า

อันการที่เราจะให้ความเคารพ ศรัทธาหรือเลื่อมใสในผู้ใดนั้น ก็ควรที่จะมี “ปัญญา” นำหน้าอยู่เสมอไป จึงจะได้ไม่เกิดความชอกช้ำใจในภายหลัง โดยเฉพาะควร “จับตา” ดูลูกชาวบ้านที่โกนหัวนั่งหม้ายย้อมน้ำฝาด ที่มีอาการแปลกประหลาดนอกพระธรรมวินัย จะต้องระวังให้จงหนัก เพราะเขาอาศัยคราบผ้าเหลืองจึงสามารถ “หลอก” โศลกและลึกลับยิ่งนัก บางคนก็ไม่รู้ตัวเลยหรือบางคนกว่าจะรู้ก็สาย (หมดตัว) เสียแล้ว !

ชาวพุทธสัมมาทิฐิ จึงต้องร่วมมือกันสร้างภูมิคุ้มกันและรับกำจัด “มะเร็งศาสนา” หรือ “โรคเอดส์เหลือง” เสียโดยเร็ว เพราะเป็นอันตรายร้ายแรงกว่าโรคเอดส์ธรรมดาหลายเท่าตัว ! โรคเอดส์ธรรมดาทำลายภูมิคุ้มกันเฉพาะทางภูมิคุ้มกันร่างกายเท่านั้น แต่..... โรคเอดส์เหลืองทำลายภูมิคุ้มกันทางนามธรรม (ฝ่ายดี)

โรคเอดส์ แม้ว่าจะเป็นโรคที่ร้ายแรงเพียงใด มันก็ทำลายได้แต่เฉพาะร่างกายเท่านั้น หาได้ลุกลามไปถึงจิตใจไม่ และตายไปแล้วก็ไม่เป็นเหตุให้คนที่ป่วยโรคนี้ต้องตกนรกแต่ประการใด ส่วนโรคเอดส์เหลืองนั้น มันได้ทำลายภูมิคุ้มกันทางนามธรรม คือ ความศรัทธาและเลื่อมใสที่มีต่อ “สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ให้หมดสิ้นไป เป็นการตัดทางบุญทางกุศลโดยสิ้นเชิง มีผลให้ผู้ติดโรคนี้แล้วต้องตกนรกทั้งในชาตินี้และชาติต่อไปอีกด้วย

โรคเอดส์เหลือง จึงเป็นโรคที่ทำลายเชื่อนามธรรมฝ่ายบวกให้หมดสิ้นไป โดยอาศัยนักบวชทุศีลหรือเหล่าอิลลัทธิเป็นพาหะ นำพามาสู่พุทธบริษัทที่อ่อนปัญญา ด้วยอุบายอันลามกต่างๆ นานา

วิธีที่จะทำลายเชื้อโรคเอดส์เหลือง มีทางทำได้ ๒ แบบ คือ รับกับรุก ดังนี้

รับ ด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันไว้แต่ก่อน ภูมิคุ้มกันที่ว่านี้ได้จากการศึกษาและปฏิบัติตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้อง พระไตรปิฎกจัดว่าเป็นคู่มือทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ที่นับว่ายอดเยี่ยมที่สุด

รุก ด้วยการช่วยกันกำจัดแหล่งที่แพร่เชื้อโดยเร็วอย่ารอให้ระบาดออกมาด้วยการสร้างค่านิยม ที่มีความรับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เชื้อโรคนี้เกิดจากคนขาดศีลและปัญญา การแก้ไขเรื่องนี้ให้สิ้นซากจึงต้องรณรงค์ให้ชาวพุทธมีศีล ๕ และปลูกปัญญาให้เกิดขึ้นโดยพร้อมเพรียงกัน

ข้อควรสังวร ตัวท่านผู้อ่านเองก็เถอะ อย่ามัวเที่ยวรณรงค์ให้คนอื่นเขารักษาศีล จนตัวท่านลืมรักษาศีลไปพร้อมกันด้วยก็แล้วกัน เดียวตัวท่านจะกลายเป็นพาหะของโรค “เอดส์เหลือง” ไปเสียเอง !

อานิสงส์แห่งศีล

๑. ผู้มีศีย่อมมีมิตรมาก
๒. ผู้มีศีย่อมได้รับการสรรเสริญ
๓. ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง และเป็นบ่อเกิดของความดีทั้งปวง
๔. ศีลเป็นประธานแห่งสิ่งทั้งปวง
๕. การระงับศีล เป็นเครื่องกันความชั่ว ทำจิตให้ระงับเป็นทางไปสู่พระนิพพาน
๖. ศีลเป็นกำลังหาที่เปรียบมิได้
๗. ศีลเป็นอาวุธอันประเสริฐ
๘. ศีลเป็นเครื่องประดับอันประเสริฐ
๙. ศีลเป็นเกราะป้องกันตัวอย่างน่าอัศจรรย์
๑๐. ศีลเป็นสะพาน เป็นมหาอำนาจ
๑๑. ศีลมีกลิ่นหอมอย่างยอดเยี่ยม
๑๒. ศีลเป็นเครื่องลูบไล้อันประเสริฐ
๑๓. ศีลเป็นกำลังอย่างเลิศ
๑๔. ศีลเป็นเสบียงชั้นเยี่ยม
๑๕. ศีลเป็นพาหนะอันยอดเยี่ยม

พระพุทธพจน์

อานิสงค์แห่งศีลสมบัติ

“ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย ! อานิสงค์แห่งศีลสมบัติของคณีสืบ ๕ ประการเหล่านี้ ๕ ประการเป็นไฉน ? คือ คณีสืบถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ย่อมได้รับกองโภคะใหญ่ อันมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ อันนี้เป็นอานิสงค์ข้อที่หนึ่งแห่งศีลสมบัติของคณีสืบ

อีกข้อหนึ่ง กิตติศัพท์อันงามของคณีสืบถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมขจรไป อันนี้เป็นอานิสงค์ข้อที่สองแห่งศีลสมบัติของคณีสืบ

อีกข้อหนึ่ง คณีสืบถึงพร้อมด้วยศีล จะเข้าไปสู่บริษัทใดๆ คือ ชัตติยบริษัท พรหมณบริษัท คฤหบดีบริษัท หรือสมณะบริษัทย่อมมองอาจไม่เก้อเขิน อันนี้เป็นอานิสงค์ข้อที่สามแห่งศีลสมบัติของคณีสืบ

อีกข้อหนึ่ง คณีสืบถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมไม่หลงทำกาละ อันนี้เป็นอานิสงค์ข้อที่สี่แห่งศีลสมบัติของคณีสืบ

อีกข้อหนึ่ง คณีสืบถึงพร้อมด้วยศีล จะเข้าไปสู่บริษัทใดๆ คือ ชัตติยบริษัท พรหมณบริษัท คฤหบดีบริษัท หรือสมณะบริษัทย่อมมองอาจไม่เก้อเขิน อันนี้เป็นอานิสงค์ข้อที่ห้าแห่งศีลสมบัติของคณีสืบ “”

มหาปริณิพพานสูตร ๑๐/๙๑

ศีลเกิดด้วยลักษณะ ๕

การละ ชื่อว่า ศีล
การเว้น ชื่อว่า ศีล
การเจตนา ชื่อว่า ศีล
การสำรวม ชื่อว่า ศีล
การไม่กำลวง ชื่อว่า ศีล

ญาณกถา ๓๑/๔๓

.....

{mospagebreak title=สุภาษิตจากพระไตรปิฎก}

สุภาษิตจากพระไตรปิฎก

(เฉพาะที่เกี่ยวกับศีล)

ศีลของตนที่บริสุทธิ์ดีแล้ว ย่อมนำความสุขในภพหน้ามาให้ได้
สกนฺนุจ สีสฺสสุทฺธํ สมุปรายสุขาวหํ

(โพธิสัตว์) สีสฺสวิมังสชาติก ๒๗/๑๒๗

...

ภิกษุจึงเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ มีศีลอันดี
จึงมีความดำรงมั่นตามรักษาจิตของตนเกิด
อุปมตฺตา สติมนฺโต สุสีลา โหถ ภิกฺขโว

สุสมาทิตสกุปโป สจิตตมนุรุธ

(พุทธ) มหาปรินิพพานสูตร ๑๐/๑๒๐

...

ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งและเป็นบ่อเกิดของความคิดทั้งปวง

อาทิ สील ปติฏฐา จ กุลยานาณญจ มาตุกั

(เถระ) สीलวเถรคาถา ๒๖/๓๕๒

...

ศีลเป็นเกราะอย่างอัศจรรย์

สีล กวจมพุกุติ

(เถระ) สीलวเถรคาถา ๒๖/๓๗๘

...

การระวังศีลเป็นเครื่องกันทุกจริต ทำจิตให้ระเริง

เป็นทำที่หยั่งลงมหาสมุทรคือพระนิพพานของพระพุทธเจ้าทั้งปวง

ฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์

เวลา จ สวรรี สील จิตตสุส อภิหาสนั

ติตถญจ สพพพุธานั ตสุมา สील วิโสธเย

(เถระ) สीलวเถรคาถา ๒๖/๓๕๒

...

ศีลจะรู้ได้ด้วยการอยู่ร่วมกันนาน ๆ

สวาเสน สีล เวทิตัพพิ

(พุทธ) ขมูลสูตร ๑๕/๑๑๓

...

ก็ในบรรดาหมู่ญาติผู้ไม่มีศรัทธา

ถ้าคนมีศรัทธาแม้สักคนหนึ่งเป็นนักปราชญ์

ตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมเป็นประโยชน์

เอโกปิ สพุโ เมธาวิ อสุสพุธานั จ ญาตินั

ธมฺมญฺโฐ สีลสมฺปนฺโน โหติ อตฺถาย พนฺธุโน

(เถระ) บัลลิกเถรคาถา ๒๖/๓๑๒

...

กลิ่นของศีลยอดเยี่ยมที่สุด

สีลคณฺโธ อนุตฺตโร

(พุทธ) ธรรมบท ๒๕/๑๙

...

ศีลบัณฑิตกล่าวว่า เป็นเครื่องอุปโล้ใหม่

ที่มีกลิ่นหอมไม่รู้จักหาย ไม่ว่าในกาลไหน ๆ

สีลญจ นว วิเลปนั

ตสุส คณฺโธ น กทาจิ จิฺชฺชติ

(โพธิสัตว์) ตุณทิลชาดก ๒๗/๑๙๘

...

ศิลปินที่ยอดเยี่ยมที่สุดในโลก

สีล์ โลเก อนุตตร

(โพธิสัตว์) สีล์วิมังสาตก ๒๗/๒๗

...

ผู้ใดที่ศิลปิน มีจิตไม่มั่นคง

แม้มีอายุร้อยปีก็สู้คนมีศิลปิน แม้มีชีวิตอยู่วันเดียวยังดีเสียกว่า

โย จ วสุสสตุ ชีเว หุสสีโล อสมาหิโต

เอกาหิ ชีวติ เสโยโย สีลวณตสสุ ฌายิโน

(พุทธ) ธรรมบท ๒๕/๒๕

...

ศิลปินให้ความสุขแม้จะแก่ชรา

สุข ยาว ชรา สีล์

(พุทธ) ธรรมบท ๒๕/๕๐

.....

{mospagebreak title=พุทธวจนะในธรรมบท}

พุทธวจนะในธรรมบท

อาจารย์เสถียรพงษ์ วรรณปก : แปล

(เฉพาะที่เกี่ยวกับศิลปิน)

กลิ่นศิลปิน หอมยิ่งกว่า ของหอมเหล่านี้ คือ

จันทน์ กฤษณา ดอกอุบล และกะล่ำพัก

จันทน์ ตคร วาปี อุบลปลั่ง อด วสุสีทิ

เอเตสฺส คณธชาตานิ สีลคณฺโธ อนุตฺตรโ

...

ผู้หมดกิเลสแล้ว มั่นคงในศิลปิน รู้จักบังคับตนเอง และมีสัจจะ

นั้นแหละควรนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์

โย จ วณตสาวสสุ สีเลสุ สุตมาหิโต

อุเปโต ทมสจุเจเน ส เว กาสาวมรหติ

...

ศิลปินให้เกิดความสุข トラบเท่าชรา

ศรัทธาที่ตั้งมั่นแล้ว ให้เกิดความสุข

ปัญญาได้มาแล้ว ให้เกิดความสุข

การไม่ทำบาปทั้งหลาย ให้เกิดความสุข

สุข ยาว ชรา สีล์ สุขา สหุราปติฏฐิตา

สุขโข ปญญาปฏิลาโก ปาปานํ อกรรม สุขํ

...

คนทุศีล ไม่สำรวม กลืนก้อนเหล็กแดง
ที่ร่อน ลูกเป็นไฟ ยังดีเสียกว่าบริโภคบิณฑบาตของชาวบ้าน

เสวยโย อโยคุโฟ ภูตโต ตตโต อคฺคิสิขุโปโม
ยญฺเจ ญญฺเขยฺย ทุสฺสึโล ฐฐูปิณฺฑุทํ อสญฺญโต

...

ผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล เพียบพร้อมด้วยยศและโภคทรัพย์
ไปประเทศใดๆ ย่อมได้รับความนับถือในประเทศนั้นๆ

สทฺโธ สีเลยฺย สมฺปนฺโน ยโสภคสมฺปปีโต
ยํ ยํ ปเทสํ ภาชติ ตตฺถ ตตฺถเว ปุชฺชิตํ

...

ไม่ควรทำชั่ว เพราะเห็นแก่ตัว หรือเห็นแก่คนอื่น
ไม่ควรปรารถนาบุตร ทรัพย์ รัฐ หรือความสำเร็จแก่ตนโดยทางที่ไม่ชอบธรรม
ควรมีศีล มีปัญญา มันอยู่ในธรรม

น อตฺตเหตุํ น ปรสฺส เหตุ
น ปุตฺตมิจฺเจ น ธนํ น ฐฐํ
น อิจฺฉเยยฺย อธฺมเมว สมฺมทฺธมฺมตฺตโน
ส สีลวา ปญฺญวา ธมฺมิโก สียา

...

ผู้มีศีล มีสมาธิ มีชีวิตอยู่วันเดียว
ประเสริฐกว่าชีวิตตั้งร้อยปีของคนทุศีล ไร้สมาธิ

โย จ วสฺสสํ ตํ ชีเว ทุสฺสึโล อสฺมาหิโต
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย สีลวันตฺตสฺส ฉายิโน

...

คนทุศีล ก็เหมือนกับต้นไม้ ที่เถาวัลย์ขึ้นจนรก
เขาทำตัวให้อวดวายเอง มีจำต้องรอให้ศัตรูมาคอยกระทำให้

ยสฺส อจฺจุณฺตฺตทุสฺสึลโย มาลฺวา สวามิโวตฺถติ
กโรติ โส ตถตฺตนาํ ยถา นํ อิจฺฉติ ทิโส

...

เมื่อรู้ความจริงข้อนี้แล้ว คนฉลาดผู้สำรวมในศีลไม่ควรชักช้า
ในการเตรียมทางไปสู่พระนิพพาน

เอตมตฺถวสํ ญตฺวา ปณฺทิตो สีลสํวุโต
นิพฺพานคฺคณํ มคฺคํ ชิปฺปเมว วิโสธเย

...

คนย่อมรักผู้สมบูรณ์ด้วยศีลและพรตนะ
ตั้งอยู่ในธรรม พุทธสัตย์จริง ทำหน้าที่ของตนสมบูรณ์

สีลทสฺสสมฺปนฺนํ ธมฺมฐฐํ สจฺจวาทีนํ
อตฺตโน กมฺมกฺุพฺพานํ ตํ ชินโน กฺุรเต ปิยํ

...

กฤษณาหรือจันทน์ มีกลิ่นหอมอ่อนนํัก
แต่กลิ่นหอมของท่านผู้ทรงศีลสิประเสริฐนํัก หอมฟุ้งกระทั่งถึงทวยเทพดา

อปฺปมตฺโต อโย คณฺโธ ยายํ ตครจฺนุหนึ
โย จ สึลวตํ คณฺโธ วาติ เทวสุ อุตฺตโม
...

มารย่อมค้นไม่พบวิถิทางของท่านผู้ทรงศีล
ผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาท ผู้หลุดพ้นจากอาสวกิเลสเพราะรู้ชอบ

เตสํ สมฺปนฺนสึลานํ อปฺปมาทวิหารินํ
สมฺมทญฺญา วิมุตฺตานํ มาโร มคฺคํ น วินฺทติ
...

ธรรมตาม้าดี เมื่อถูกลงแสดครั้งแรกหนึ่งก็ย้อมสำนึก (ความผิดครั้งแรก)
และพยายาม (วิ่งให้เร็ว) พวกเธอก็จึงทำตนเช่นนั้น อาศัยศรัทธา, ศีล, ความเพียร, สมาธิ, การวินิจฉัยธรรม, ความสมบูรณ์ด้วยความรู้และการปฏิบัติ,
มีสติสมบูรณ์ พวกเธอก็จะทุกข์ได้ไม่บ่อยเลย

อสุโธ ยถา ภทฺโร กสฺยานิวิฏฺฐุ
อาตปิโน สํเวคิโน ภวาท
สทฺธาย สึเลน จ วิริเยน จ
สมาธิना ธมฺมวินิจฺจเยน จ
สมฺปนฺนวิชฺชาจรณา ปฏิสฺสตา
ปหิสฺสธ ทฺกุขมิตํ อนปฺปกํ
...

นักปราชญ์พิจารณาครอบรอบแล้วจึงสรรเสริญผู้ใด
ผู้ดำเนินชีวิตหาที่ติมิได้ ฉลาด สมบูรณ์ด้วยปัญญาและศีล
ผู้นั้นเปรียบเสมือนแท่งทองบริสุทธิ์ ใครเล่าจะตำหนิเขาได้
คนเช่นนั้นแม้เทวดาก็ชม ถึงพรหมก็สรรเสริญ

ยญฺเญ วิญญฺ ปสฺสํนติ อนฺนิจฺจํ สุเว สุเว
อจฺฉิทฺตํ เมธาวิ ปญฺญาสึลสมฺมาหิตํ
นิกฺขํ ชมฺโพทสฺสเว โก ตํ นินฺนิตุมฺหติ
เทวาปิ นํ ปสฺสํนติ พุรฺหมฺนาปิ ปสฺสํสิโต
...

เพราะฉะนั้นจึงควรประพฤติตามผู้เป็นปราชญ์
ผู้เจียบแหลม ศึกษาเล่าเรียนมาก มี ศิลาจารย์วัตร
เรียบร้อย เป็นพระอริยะ เป็นสัตบุรุษ มีปัญญาดี
เหมือนพระจันทร์ไปตามทางของกลุ่มนักษัตรฤกษ์ทั้งหลาย

ตสฺมา หิ ธีรญฺจ ปญฺญญฺจ พหุสฺสุตญฺจ
โรรยฺหสึลํ วตฺนตฺมมริยํ
ตํ ตาทิสํ สปฺปริสํ สฺมุเมธํ
ภเชถ นกฺขตฺตปถํ จ นฺนทิมมา
.....

- จบ -